

Brandeis University

Maurice and Marilyn Cohen Center for Modern Jewish Studies

פוגשים את האחר, ומוצאים את עצמם: ה"מפגש" בתכנית תגלית

תיאודור ששון

דוד מיטלברג

אורנים המכללה האקדמית לחינוך

שחר הכט

לאונרד סאקס

דצמבר 2008

Cohen Center
for Modern Jewish Studies

© 2008 Brandeis University
Maurice and Marilyn Cohen Center for Modern Jewish Studies

Additional copies of this publication are available from:
Maurice and Marilyn Cohen Center for Modern Jewish Studies
Brandeis University
Mailstop 014
Waltham, MA 02454-9110
781.736.2060
www.brandeis.edu/cmjs

תודות

מחקר זה הוא פרויקט משותף של אורנים המכללה האקדמית לחינוך ומרכז מרלין ומוריס כהן ללימודים יהודיים מודרניים באוניברסיטת ברנדייס. מחקר השדה נערך על ידי נועה מילמן, עדנה לפידות וכרמית פדן בפיקוחו של דויד מיטלברג. מילמן גם קידדה את הנתונים האיכותניים ותרגמה עבודה זו לעברית. את הסקר של המשתתפים הישראלים ערכה החברה הירושלמית Research Success בניהולו של עזרא קופלוביץ. במכון כהן, צארלס קדושין הוסיף הערות, גרהאם רייט סייע בניתוח הסקרים, ודבורה גרנט, מלנה הסל, מאשה סוד-לוקשין וג'וש טוביאס סייעו בהכנת כתב היד והבאתו לדפוס. המחברים מביעים הערכה לחברים אלה בצוות המחקר. המחברים מודים ללילך לב-ארי על הערותיה ולדרורה לביא על העריכה הלשונית. המחברים גם מבקשים להודות לארגון תגלית שאפשר לערוך את המחקר, ובמיוחד לאופירה בינו, מאיר קראוס וברי חזן על תמיכתם במחקר זה. המחקר הוא הערכה עצמאית של המפגש בטיולי תגלית, והעמדות המבוטאות בו הן של המחברים בלבד.

תוכן עניינים

i	תודות
iv	סדר התרשימים
1	תקציר מנהלים
3	הקדמה
5	מתודולוגיה
5	מחקר איכותני
5	מחקר כמותי
7	מאפייני המשתתפים הצפון-אמריקאים
9	מאפייני המשתתפים הישראלים
13	ארגון המפגש
13	מפגשי הכנה
14	פעילויות המפגש
15	ביקור בהר הרצל ויד ושם
17	יוצרים קשרים
17	משווים סגנונות חיים
17	תרבות הנוער
19	מדברים בחופשיות
20	קשרים יהודיים
20	חברויות ורומנים
21	מתחים
23	משמעות המפגש עבור הישראלים
24	גאווה בשירות הצבאי
25	אהבה לישראל
26	עם יהודי וזהות יהודית
29	ידע על חיי יהדות התפוצות
31	משמעות המפגש עבור הצפון-אמריקאים
31	מדריכים אישיים
32	מפגש אישי ואותנטי
33	מסבירי פנים ומעוררי השראה
35	שומרים על קשר
37	אתגרים והזדמנויות
37	מפגשי הכנה
37	סימטריה והדדיות
37	משך המפגש
41	מסקנות
43	הערות
45	ביבליוגרפיה
47	נספח: מתודולוגיה

סדר התרשימים

7	תרשים 1: המשתתפים הצפון-אמריקאים: גיל
8	תרשים 2: המשתתפים הצפון-אמריקאים: שייכות יהודית
8	תרשים 3: המשתתפים הצפון-אמריקאים: חינוך יהודי בגיל בי"ס יסודי ותיכון
9	תרשים 4: המשתתפים הישראלים: מגדר וגיל
10	תרשים 5: המשתתפים הישראלים: מאפיינים דתיים
10	תרשים 6: המשתתפים הישראלים: שירות צבאי
12	תרשים 7: המניעים להצטרפות לתגלית
13	תרשים 8: תרומת מפגש ההכנה
18	תרשים 9: מכנים משותפים
19	תרשים 10: ביטוי עמדות אישיות
23	תרשים 11: גאווה ביהדות, בישראל, בישראליות ובשירות הצבאי
24	תרשים 12: עמיות יהודית, רצון ללמוד על יהדות וקנאה באורח החיים בצפון אמריקה
27	תרשים 13: זהות ועמיות יהודית
28	תרשים 14: זהות יהודית על פי שייכות דתית
29	תרשים 15: רצון ללמוד על יהדות על פי שייכות דתית
32	תרשים 16: הבנת הסכסוך הישראלי-פלסטיני, צה"ל והחיים בישראל
35	תרשים 17: המשתתפים הצפון-אמריקאים: שמירה על קשר - תדירות
36	תרשים 18: המשתתפים הישראלים: שמירה על קשר - מספר הקשרים
38	תרשים 19: בחינת זהות יהודית והזדמנויות ליצירת קשר עם יהודי התפוצות על פי אורך המפגש
39	תרשים 20: שמירה על קשר עם אמריקאים/קנדים: אחרי הטיול ותכניות לעתיד על פי אורך המפגש

תקציר מנהלים

החיים היהודיים בצפון-אמריקה. רוב גדול משתי הקבוצות דיווחו שהמפגש עזר להם לגלות את המשותף ביניהם, במיוחד את העניין המשותף שלהם במוזיקה וסרטים, ואת המורשת היהודית המשותפת להם. עם זאת נמצאו גם הבדלים; הישראלים נתפסו (בעיני עצמם ובעיני הצפון-אמריקאים) כבוגרים ואחראים יותר; הצפון-אמריקאים נתפסו כמתקדמים יותר בלימודיהם ובפיתוח הקריירה שלהם. למרות זאת המשתתפים הישראלים והצפון-אמריקאים התחברו אלה לאלה גם על בסיס הקשר המשותף שלהם ליהדות ועל בסיס היותם חלק מקולקטיב יהודי רחב יותר. המשתתפים גם שוחחו ביניהם על המנהגים היהודיים שהם מקיימים. לעתים התעוררו מתחים סביב נושאים שונים כמו תפקידי מגדר בדת, והיחס של הצפון-אמריקאים כלפי השירות הצבאי.

מישמעות המפגש

בסקר שנערך לאחר הטיוול, ציינו מרבית המשתתפים הישראלים שהתכנית גרמה להם לחוש גאווה; גאווה בשירות בצה"ל, גאווה במדינה וגאווה על היותם יהודים. במידה רבה, אם כי פחותה, התכנית גם גרמה לישראלים לחוש חיבור לעם היהודי בעולם, ועוררה בהם רצון ללמוד עוד על יהדות. השפעת התכנית על זהותם היהודית של המשתתפים הישראלים החילונים הייתה דומה בעוצמתה להשפעתה על המשתתפים המסורתיים והדתיים.

הישראלים הגיעו לתכנית בהנחה שיהדותם של הצעירים הצפון-אמריקאים אינה איתנה. בתום התכנית דעותיהם על הצפון-אמריקאים היו מגוונות יותר. על אף שחלק מהמשתתפים לא שינו את דעתם על חבריהם מהתפוצות, אחרים ציינו שהופתעו ממידת הידע והמחויבות היהודית של המבקרים היהודים מהתפוצות. הצפון-אמריקאים תיארו את המפגש כמרכיב החשוב ביותר בחוויה שלהם בתגלית, ואת מארחיהם הישראלים כמדריכי טיולים יעילים. יתרה מכך, הם הסבירו שנוכחות הישראלים במשך זמן ניכר מהטיול אפשרה להם להכיר מקרוב את "ישראל האמתית". לבסוף הם תיארו את מארחיהם הישראלים כמסבירי פנים ומעוררי השראה.

במשך כרבע מאה התמקד המחקר על "החוויה הישראלית" כמעט רק במבקרים היהודים מהתפוצות. אולם לאחרונה יותר ויותר טיולי "החוויה הישראלית", וטיולי תגלית במיוחד, כוללים מפגש בין המבקרים, יהודי התפוצות, לבין ישראלים בני גילם. לטיול תגלית טיפוסי מצטרפים 6-8 ישראלים, רובם חיילים, למחצית או ליותר מעשרת ימי הטיול. מטרת דוח זה היא לאפשר הבנה טובה יותר של מרכיבי המפגש הפורמליים והבלתי-פורמליים, ושל משמעות החוויה עבור המשתתפים הצפון-אמריקאים והישראלים.

הנתונים למחקר זה נאספו במהלך קיץ 2007, וכללו מחקר איכותני שנערך בקרב 20 קבוצות, וסקר שנערך לאחר הטיוול וכלל מעל 400 משתתפים ישראלים וכ-6,300 משתתפים צפון-אמריקאים.

מרכיבי התכנית

במהלך המפגש קיימו כל הקבוצות כמה פעילויות פורמליות שהתמקדו באינטראקציה בין המשתתפים הישראלים והצפון-אמריקאים. פעילויות אלה כללו לרוב משחקי היכרות וביקורים בהר הרצל ובמוזיאון יד ושם. פעילויות אחרות שאורגנו על ידי הישראלים כללו סימולציה של טירונות צבאית ותרגילים של הבהרת ערכים. כל מפגש הסתיים בשיחת סיכום שכללה דיון על המפגש בהקשר הרחב של החוויה בתגלית.

חווית המפגש

המפגשים מתפתחים על רקע הפעילויות הפורמליות של הטיוול. המשתתפים הישראלים והצפון-אמריקאים מנהלים שיחות עמוקות באוטובוס, במהלך ביקורים באתרים היסטוריים, בלובי של המלון ובהליכה לאורך החוף. השיחות כוללות לרוב חילופי מידע על חי המשתתפים במפגש. הצפון-אמריקאים שואלים את הישראלים על השירות הצבאי, על החברה הישראלית, על פוליטיקה ועל מנהגים וחי משפחה בישראל. הישראלים שואלים את הצפון-אמריקאים על לימודיהם, על פעילויות הפנאי, על משפחותיהם ועל

למרות שהמפגש הוא הזדמנות להיכרות בין יחידים, הוא גם הזדמנות למפגש בין עולמות יהודיים. המפגש מאתגר את הזהויות היהודיות של כל המשתתפים בו, ומחזק את תחושת השייכות שלהם לעם היהודי בעולם. שתי הקבוצות מזהות את המשותף להן ברקע ובמנהגים היהודיים, והכרה זו היא הבסיס לתחושת שייכות משותפת לעם היהודי. באמצעות המפגשים בחנו המשתתפים הנחות, שבעבר נתפסו כמובנות מאליהן, לגבי דת, לאום ועמיות. בכך הם יכלו לדחות את הדואליזם האנטגוניסטי של דתי או לא דתי, יהודי ישראלי או יהודי מהתפוצות. ביצירת מסגרת משותפת של הזדהות, הצליחו המשתתפים להבין טוב יותר את חבריהם, אך לא פחות מכך, את עצמם.

אתגרים והזדמנויות

החוקרים הסיקו שכדי להגביר עוד יותר את השפעת התכנית על המשתתפים הישראלים ומהתפוצות, יש לחזק שלושה היבטים של התכנית:

- בחינה והתאמה של מפגשי ההכנה, שיכשירו את הישראלים באופן מוצלח ויעיל יותר.
- בחינת דרכים נוספות שבהן ניתן להציג בפני הישראלים את החיים והמנהגים היהודיים בתפוצות, ובכך לשרת את המטרות החינוכיות של תגלית.
- הרחבת המפגש למשך התכנית כולה, במסגרת המגבלות התקציביות, כדי להגביר ככל האפשר את השפעת התכנית על הזהויות והשאיפות היהודיות של המשתתפים הישראלים.

הקדמה

המפגש. בקיץ 2007 השתתפו לפחות 4,000 חיילים וסטודנטים ישראלים במפגשים במסגרת תגלית. הרמה החדשה של מעורבות ישראלית בתגלית היא הזדמנות להעמיק את ההבנה שלנו אודות הצד הישראלי במפגש.

דוח זה מבוסס על תצפיות איכותניות ונתונים כמותיים אודות המפגשים, ומבקש לענות על מספר שאלות. מה קורה במהלך המפגש? כיצד המשתתפים חווים את המפגש, ואיזו חשיבות הם מקנים לו? תיאור המאפיינים העיקריים והדינמיקה של המפגש הוא שלב ראשון לקראת הערכה שיטתית של השפעת המפגש, שתבצע בשלבים הבאים של המחקר. דוח זה הוא חלק מתכנית מחקר על תגלית, הכוללת סקרים של המשתתפים הצפון-אמריקאים, ניתוח אתנוגרפי של הטיולים ומחקר על בוגרי תגלית בקהילותיהם.

במשך כעשרים וחמש שנה התמקד המחקר על ה"חוויה הישראלית" כמעט רק במבקרים היהודים מהתפוצות ובאופן שבו הם חווים את ישראל. אולם לאחרונה יותר ויותר טיולי "החוויה הישראלית", וטיולי תגלית במיוחד, כוללים מפגש בין המבקרים, יהודי התפוצות, לבין ישראלים בני גילם. בטיוול תגלית טיפוסי מצטרפים 6-8 ישראלים, רובם חיילים, למחצית או ליותר מעשרת ימי הטיוול. ישראלים אלה מצטרפים לטיוול כמשתתפים ולא כצוות. מחקר על משתתפי תגלית מהתפוצות מתעד את ההשפעה המעצבת שיש למפגשים הבין-תרבותיים הללו על הזהות היהודית של המבקרים מהתפוצות (מיטלברג, 2007; סאקס, ששון, פיליפס, הכט ורייט, 2007).

עבור המשתתפים הצפון-אמריקאים, המפגש נחשב לאחד המרכיבים המשמעותיים ביותר בחוויה של תגלית (סאקס, ששון והכט, 2006; סאקס, ששון ואחרים, 2007), אולם עד עתה היה מידע מוגבל על השפעת המפגש על המשתתפים הישראלים. עדויות אנקדוטליות מצביעות על כך שההשתתפות במפגשים חשובה גם לישראלים, אך האופן שבו משפיע המפגש על הישראלים, והפוטנציאל שלו ליצירת זהות יהודית, לא זכו כמעט לבחינה שיטתית (אולם, ראו וולף, 2007). התרחבות טיולי תגלית בשנים האחרונות הביאה לגידול ניכר במספר המשתתפים היהודים מהתפוצות ומישראל החווים את ישראל במשותף דרך

מתודולוגיה

מחקר כמותי

על מנת לאמת כי הממצאים שקיבלנו במחקר האיכותני על המשתתפים הישראלים אכן מייצגים, ערכנו סקר טלפוני עם יותר מ-400 משתתפים ישראלים מ-85 קבוצות שונות מתוך כלל קבוצות תגלית בקיץ 2007. סקרים על המשתתפים הצפון-אמריקאים נערכים באופן שגרתי לפני היציאה לטיול ושלושה חודשים לאחריו. בהתבסס על תוצאות המחקר האיכותני, נוספו מספר שאלות לשאלונים שהועברו למשתתפים הצפון-אמריקאים מקיץ 2007. בהמשך אנו מדווחים על ממצאים משאלות רלוונטיות בשני הסקרים. מידע נוסף על המתודולוגיה של מחקר זה ניתן למצוא בנספח.

מטרת המחקר היא לתאר את המפגשים ואת האופן שבו חווים אותו המשתתפים הצפון-אמריקאים והישראלים. בנוגע לצפון אמריקאים, אנו מרכזים בפן אחד של החוויה שלהם בתגלית: המפגש שלהם עם בני גילם הישראלים. בנוגע למשתתפים הישראלים השאלה רחבה יותר משום שה"מפגש" הוא החוויה שלהם בתגלית.

הנתונים למחקר זה נאספו בקיץ 2007, תוך שימוש במגוון שיטות מחקר, שנועדו לזהות היבטים שונים של המפגש. המחקר לא כלל איסוף נתונים על המשתתפים הישראלים, לפני הטיול או נתונים על קבוצת ביקורת – מידע חיוני לצורך הערכה קפדנית של השפעת התכנית. נתונים אלה ייאספו בשלב הבא של המחקר. השלב הנוכחי כלל מחקר איכותני שנערך בקרב 20 קבוצות, וסקר שכלל מדגם רחב יותר של משתתפים ישראלים וצפון-אמריקאים.

מחקר איכותני

מדגם של 20 אוטובוסים נבחר לצורך קיום תצפיות וראיונות. המדגם כלל מספר טיולים המאורגנים על ידי כל אחד משמונת מארגני הטיולים הגדולים ביותר. האוטובוסים נבחרו כך שייצגו קבוצות של משתתפים צעירים ומשתתפים מבוגרים, ומפגשים שהיו קצרים (חמישה ימים או פחות) או ארוכים יותר (מעל חמישה ימים).

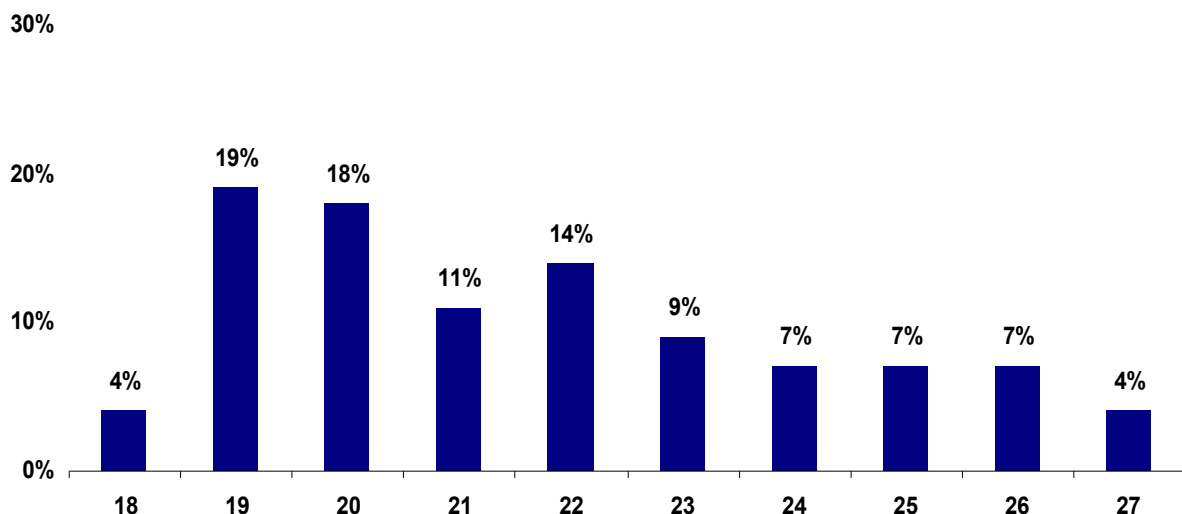
תצפיתנים נכחו במפגשי ההכנה של כל הטיולים שבמדגם, ובדיוני הסיכום שבסוף כל טיול. בנוסף התבקש משתתף ישראלי אחד מכל קבוצה לכתוב יומן במהלך הטיול (ראו קדושין, ששון, הכט וסאקס, 2008) לסקירה מתודולוגית של גישה זו). כחודש לאחר כל טיול התקיימו קבוצות מיקוד עם המשתתפים הישראלים בשישה מתוך 20 הטיולים שבמדגם. שאלות הקשורות לנושא נדונו גם בקבוצות מיקוד של משתתפים צפון-אמריקאים שנערכו במהלך 2007 לצורכי מחקר שונים.

מאפייני המשתתפים הצפון-אמריקאים

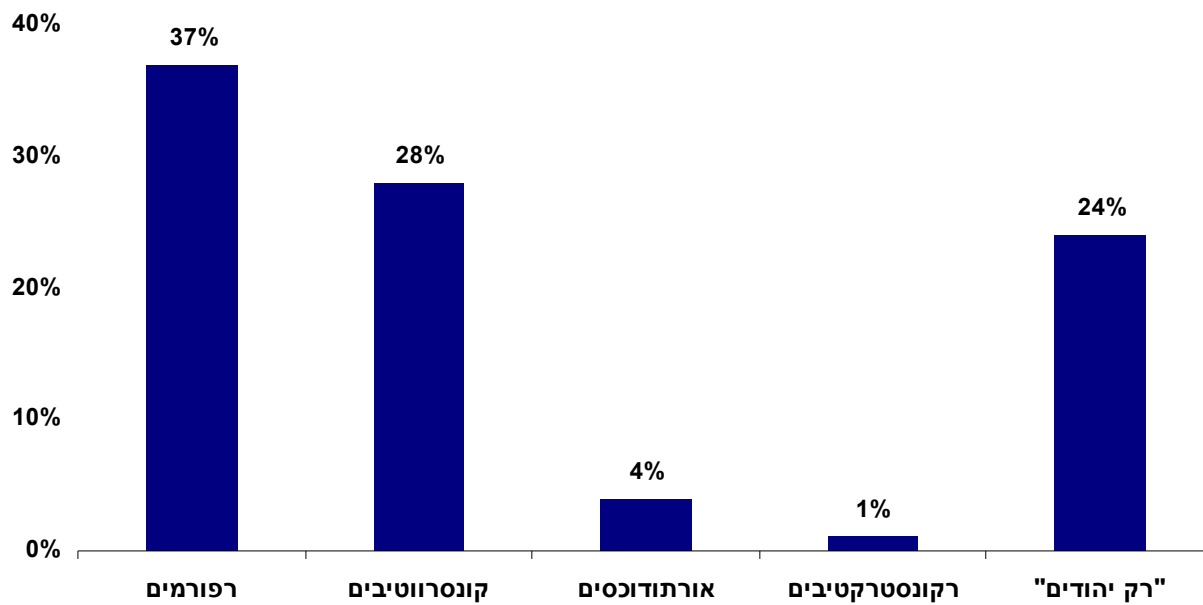
תיאור המשתתפים הצפון-אמריקאים בטיולים של קיץ 2007 מבוסס על נתוני ההרשמה ועל סקרים שבוצעו בטרם היציאה לטיולים (ראו נספח א'). 88% מהמשתתפים הצפון-אמריקאים היו מארצות הברית ו-12% מקנדה. טווח הגילאים נע בין 18 ל-26, אך באופן יחסי היו יותר משתתפים בני 19 ו-20 (ראו תרשים 1).

באופן כללי, הרקע היהודי של המשתתפים הצפון-אמריקאים נוטה לשקף את הרקע הדתי של יהדות צפון אמריקה. 37% אחוזים דיווחו שהם מזדהים עם התנועה הרפורמית, 28% עם התנועה הקונסרוטיבית ו-24% דיווחו שאינם משתייכים לשום תנועה. בגיל בית הספר היסודי, הקבוצה הגדולה ביותר (47%) דיווחה על השתתפות בשיעורים של "היברו סקול" מספר פעמים בשבוע. במהלך שנות התיכון, הרוב לא קיבל השכלה יהודית פורמלית (ראו תרשימים 2 ו-3).

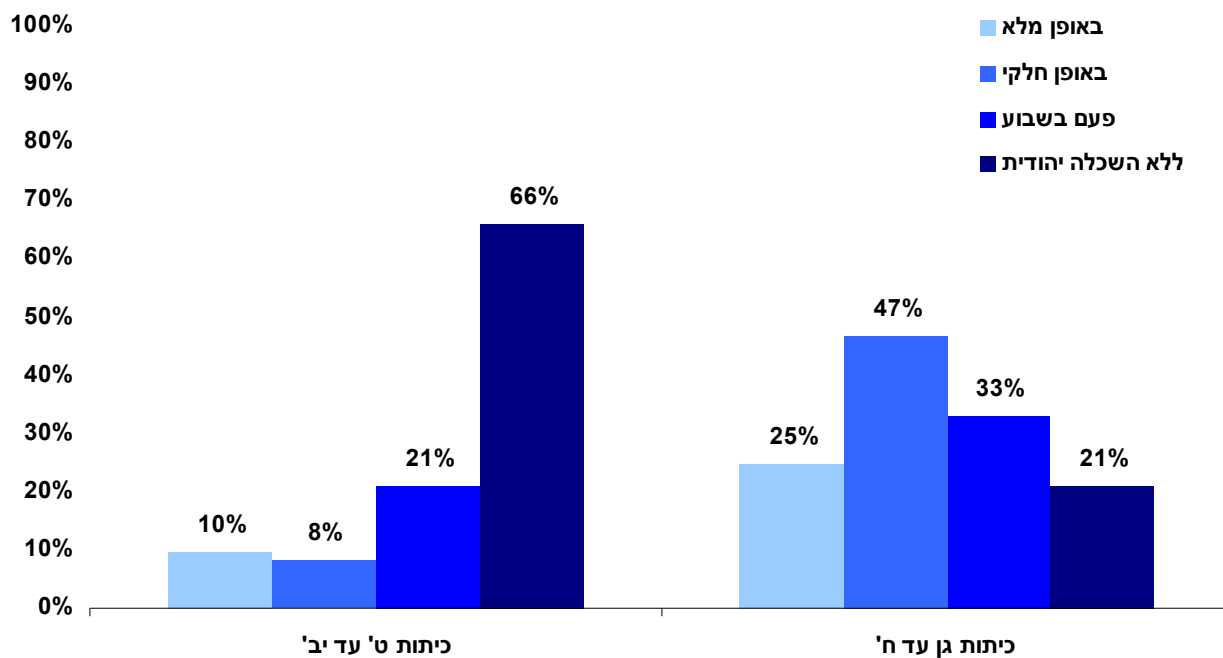
תרשים 1: המשתתפים הצפון-אמריקאים: גיל

תרשים 2: המשתתפים הצפון-אמריקאים : שייכות יהודית

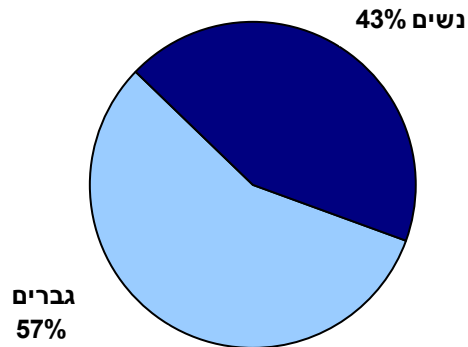

תרשים 3: המשתתפים הצפון-אמריקאים: חינוך יהודי בגיל בי"ס יסודי ותיכון

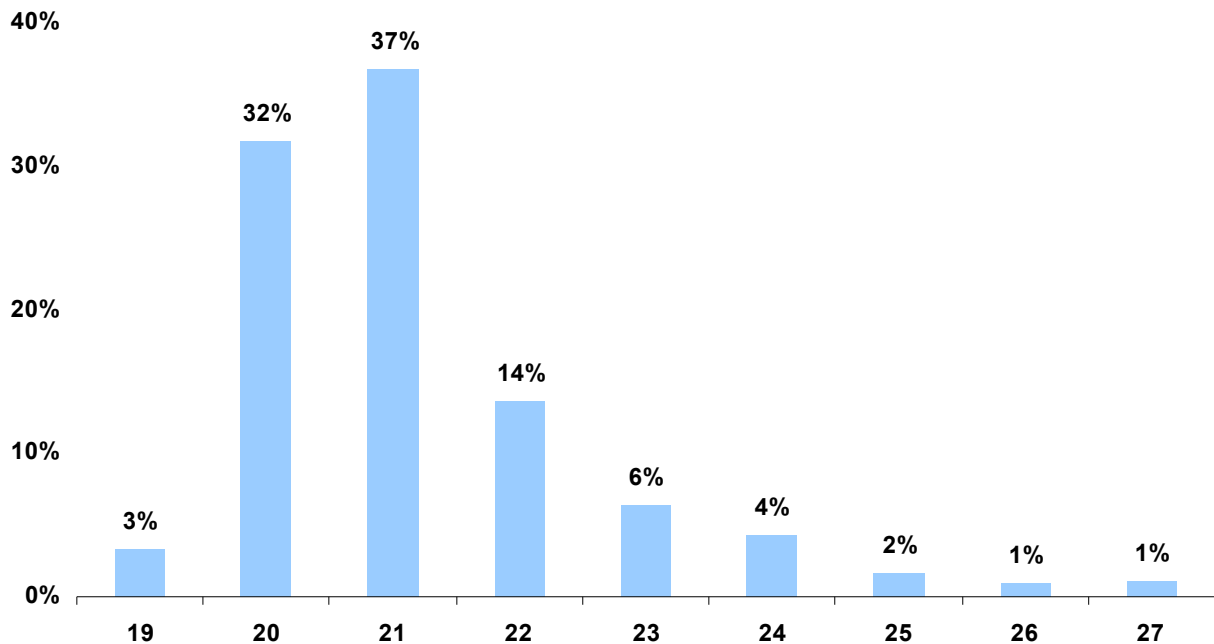

מאפייני המשתתפים הישראלים

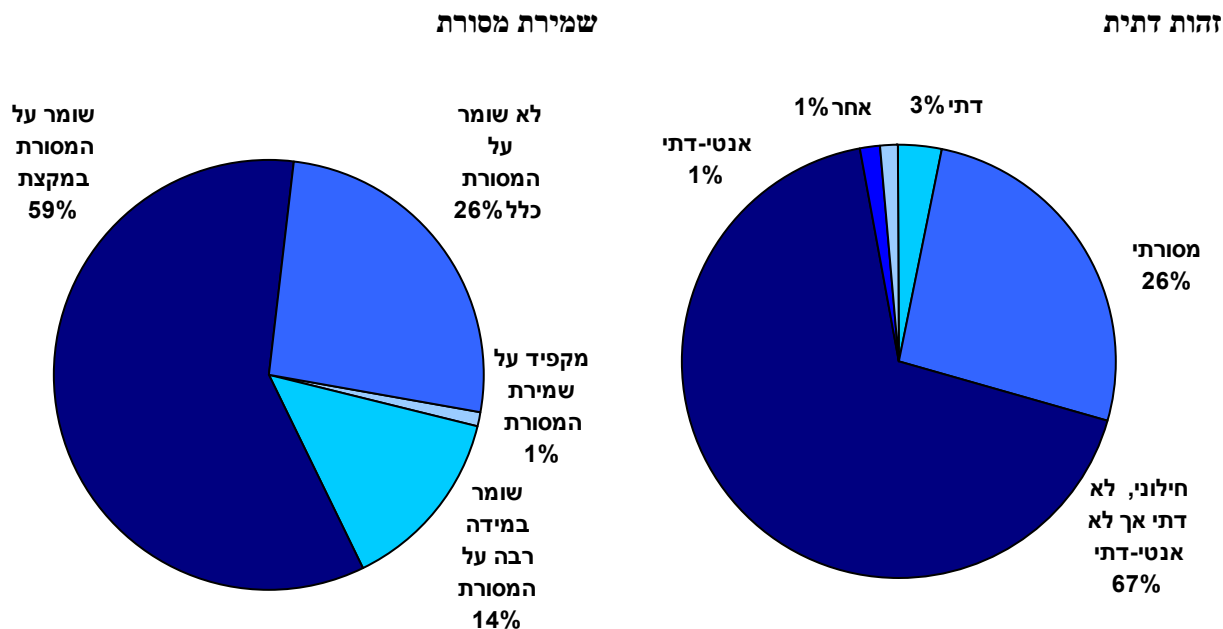
תרשים 4: המשתתפים הישראלים: מגדר וגיל

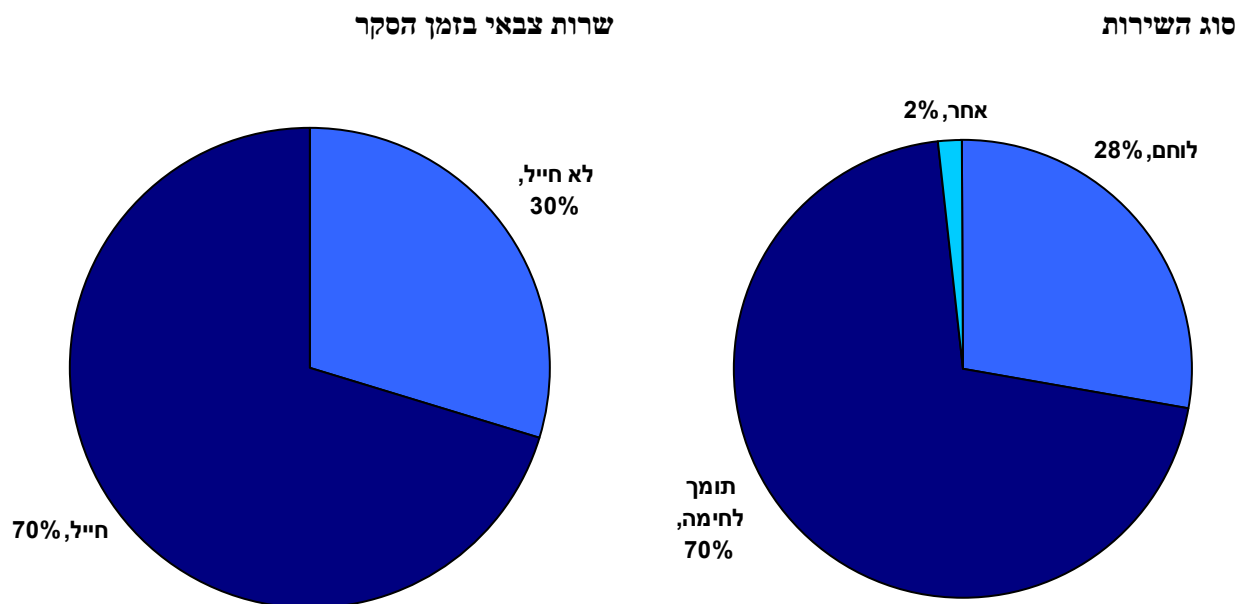
תיאור מאפייני המשתתפים הישראלים בטיולים של קיץ 2007 מבוסס על הסקר הטלפוני שערכנו עם מדגם של משתתפים מ-85 אוטובוסים. רוב המשתתפים הישראלים היו בני 20 או 21, ו-57% מהם היו גברים (תרשים 4). רובם הזדהו כחילונים (67%) או מסורתיים (26%), ו-3% הזדהו כדתיים (תרשים 5). 70% מהמשיבים היו חיילים, וכל היתר סטודנטים. מקרב החיילים, 28% שירתו בתפקיד קרבי (תרשים 6). באשר לרקע העדתי של המשתתפים, בדומה למשתתפים הצפון-אמריקאים, מרבית המשתתפים הישראלים היו ממוצא אירופאי.

תרשים 5: המשתתפים הישראלים: מאפיינים דתיים

תרשים 6: המשתתפים הישראלים: שירות צבאי

שהם ירגישו: כן, זו מדינת היהודים וזו האדמה שלי, שירגישו שהם רוצים להגן עליה, שהם צריכים להגן עליה. וזה לא חייב להיות שהם יתגייסו לצבא אבל שירגישו את השייכות כדי להעריך את זה. (קבוצת מיקוד, אורנים)

בסעיפים הבאים אנו מתארים את ההיבטים הפורמליים והבלתי-פורמליים של המפגש, ולאחר מכן אנו מתארים את משמעות המפגש עבור המשתתפים הישראלים והצפון-אמריקאים.

סטודנטים גויסו למפגש באוניברסיטאות האם שלהם. חיילים הצטרפו למפגש באמצעים שונים, הכוללים בין היתר מינוי של חייל על ידי מפקדיו, ויוזמה אישית של החיילים. בסקר שנערך לאחר הטיוול דיווחו המשתתפים הישראלים כי המניע העיקרי ליציאה לטיול היה השאיפה לחזק את הקשר של חבריהם הצפון-אמריקאים לישראל וליהדות. חלקם גם שאפו לעודד עלייה. באופן יחסי ציינו משתתפים מעטים את החופשה מהצבא כמניע העיקרי להצטרפות לתכנית. (ראו תרשים 7).

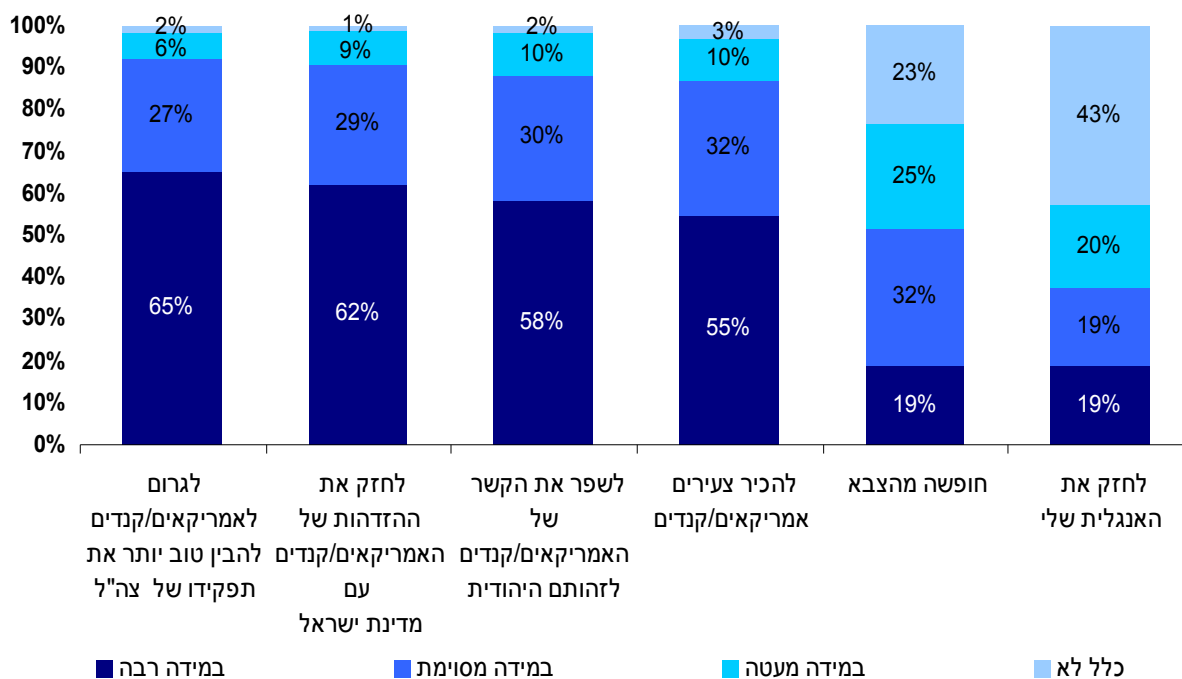
בראיונות הרחיבו המשתתפים הישראלים את הדיבור על המניעים להצטרפות לתכנית. הם הדגישו את רצונם לסייע למבקרים מהתפוצות לפתח תחושת שייכות וקשר למדינה היהודית ולעם היהודי, ובכך ביטאו את המטרה המרכזית של תגלית. הם קיוו שבעקבות הביקור בישראל יהפכו הצפון-אמריקאים לתומכים נלהבים של ישראל בתפוצות, ויחזרו לביקורים נוספים. חלקם אף אמרו שהיו שמחים לשכנע משתתף אחד או שניים לעלות לארץ ולהתגייס לצה"ל.

למרות מה שציינו החיילים כמניעים העיקריים להשתתפות בתכנית, מרבית המשיבים על הסקר ציינו שהחלטתם להצטרף לתכנית הושפעה, לפחות במידת-מה, מרצונם לקבל "חופשה" מהשירות הצבאי. כמה מהמשיבים בקבוצות המיקוד ציינו שזו הייתה הסיבה הראשונית להצטרפות לתכנית, אך אפילו משיבים אלה טענו, שבסופו של דבר החוויה התגלתה כמשמעותית הרבה יותר מעוד חופשה מהצבא.

הקטע הבא, הלקוח מדיון בקבוצת מיקוד, מדגים כיצד המשתתפים הישראלים תפסו את ההשתתפות שלהם בתכנית. החברים בקבוצת הדיון התבקשו לתאר את הסיבות להצטרפותם לתכנית:

רציתי שהם קצת ירגישו משהו למדינה. שירגישו איזושהי זיקה. כי בכל זאת זו מדינה של העם היהודי וזה משהו שאני מאוד מאמינה בו. אני חושבת שכן צריך לחזק את התמיכה ותמיכה כלכלית ואהדה, זה חשוב. אבל יותר, רציתי שירגישו את האהדה לכאן.

תרשים 7: המניעים להצטרפות לתגלית
 "באיזו מידה השפיעו גורמים אלו על החלטתך להצטרף לתגלית?" רציתי...

ארגון המפגש

כולל ההקשר הפוליטי של יהדות התפוצות ביחס לישראל ולאנטישמיות, וכן מגמות של התבוללות ונישואי תערובת. לבסוף, ההכנה כללה הדרכה כיצד יוכלו המשתתפים הישראלים לייצג את ישראל באופן הטוב ביותר בפני הצעירים הצפון-אמריקאים.

מפגשי ההכנה קיבלו תגובות מעורבות. חלק מהישראלים הרגישו שהם היו מצוינים, ואילו אחרים הביעו הסתייגות. תרשים 8 מציג את ההערכות שנתנו הישראלים למרכיבים המרכזיים במפגשי ההכנה.

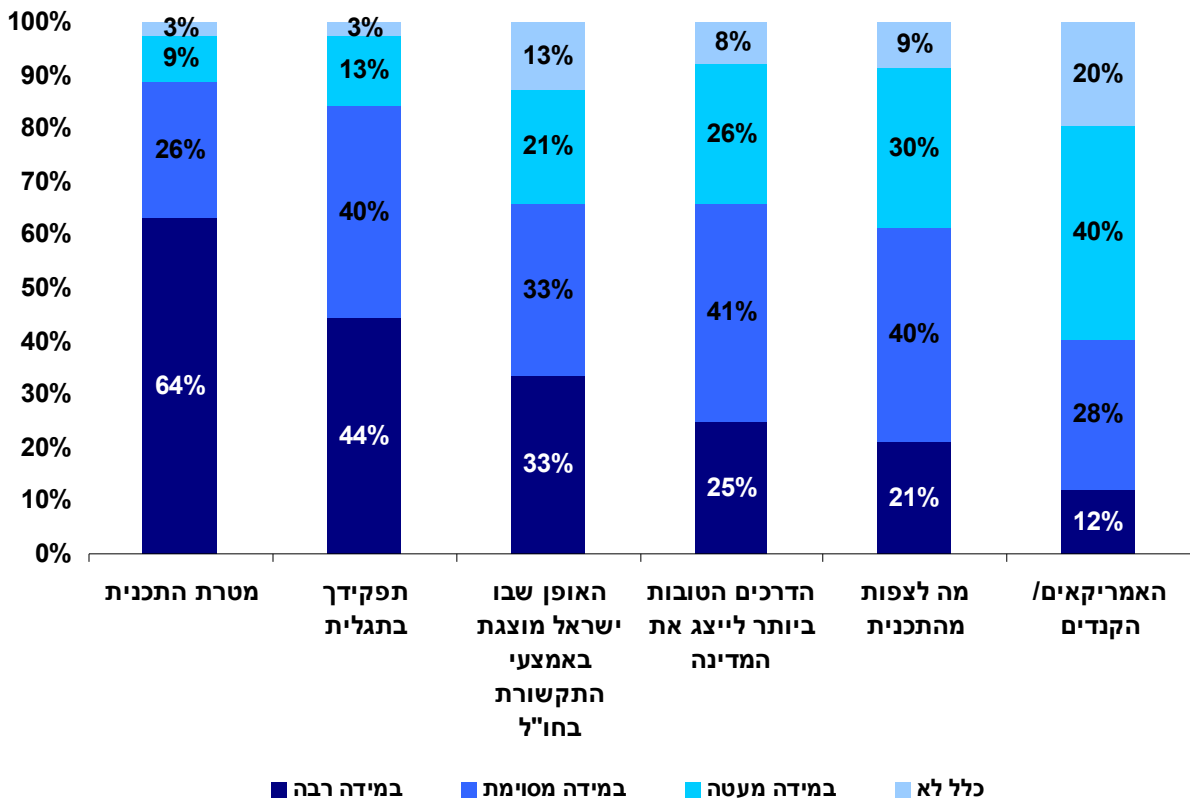
סעיף זה מתאר את המרכיבים הפורמליים של המפגש, ואת האופן שבו הם נתפסו בעיני המשתתפים הישראלים והצפון-אמריקאים.

מפגשי הכנה

כל הישראלים השתתפו במפגשי הכנה שנמשכו כארבע שעות וכללו הרצאות של נציג מתגלית, נציג של דובר צה"ל, בוגר תגלית שעלה לארץ לאחר התכנית ומארגני הטיולים. מפגשי ההכנה תיארו את מטרות התכנית ואת תפקידם של המשתתפים הישראלים. בנוסף, המציגים שאפו ללמד את המשתתפים הישראלים על היבטים שונים בחיי יהדות התפוצות,

תרשים 8: תרומת מפגש ההכנה

”עד כמה מפגש ההכנה לפני התכנית עזר לך להבין את...”

המשתתפים הישראלים והצפון-אמריקאים. פעילויות אלה כללו לרוב משחקי היכרות, פעילויות קבוצתיות שהחילים ארגנו, וביקורים בהר הרצל ובמוזיאון יד ושם.

משחקי ההיכרות אורגנו לרוב על ידי צוות המדריכים בשלב מוקדם של הטיול, כדי לסייע בשילוב של הישראלים והצפון-אמריקאים. כשנשאלו האם המדריכים ארגנו פעילויות כאלה, השיבו 69% מהאמריקאים בחיוב, ו-16.5% נוספים הסכימו "במידה מסוימת". פעילויות אלה נערכו לרוב באוטובוסים וכללו פעילויות שונות, שבהן סיפרו הישראלים על תחומי העניין והרקע שלהם (דוגמאות למשחקי היכרות כוללות את "הרוח נושבת...", "אם היית חיה, מה היית ומדוע?" וכדומה).

כל קבוצה של ישראלים התבקשה גם להכין פעולה שתלמד את הצפון-אמריקאים על היבט מחייהם כסטודנטים או כחיילים. הפעילות הנפוצה ביותר שארגנו המשתתפים הישראלים הייתה הדמיה של טירונות צבאית, כמתואר בקטע הבא, הלקוח מיומן של משתתף ישראלי:

בבוקר לבשנו מדים כל הישראלים, הערנו בבהלה את כל האמריקאים (הקפצה), סידרנו אותם בשורה, יניב צעק עליהם בעברית ורן תרגם לאנגלית. חילקנו אותם לקבוצות עשינו להם מסדר ועשינו ביניהם תחרות ריצה. הורדנו אותם לשכיבות שמיכה וניסינו לתת להם הרגשת טירונות לחצי שעה. להפתעתנו הרבה הם היו מאוד ממושמעים וניסו כמיטב יכולתם להצליח ולעמוד בזמנים. אנחנו הישראלים היינו די נבוכים ולא הרגשנו נוח להריץ אותם ולהשפיל אותם יותר מדי. בסופו של דבר אני חושב שזו הייתה חוויה מכוננת לאמריקאים בטיול. (יומן, שורשים)

פעילויות אחרות שאורגנו על ידי הישראלים כללו סימולציה של תהליך קבלת החלטות צבאיות ותרגילים של הבהרת ערכים.

בראיונות, הרחיבו הישראלים את הדיבור על תגובתם למפגשי ההכנה. רבים חשו שההכנה סיפקה להם מידע חיוני ומועיל על תפקידם במפגש. המשתתפים הישראלים העריכו במיוחד את תרומתו של בוגר תגלית שעלה לישראל והתגייס לצה"ל.

מבין אלה שהביעו הסתייגויות מההכנה, חלק הרגישו שההכנה הייתה ארוכה מדי או שנושאים מורכבים הוצגו בה באופן פשטני. חלק גם הסתייגו ממה שהם תפסו כמסרים סותרים בנוגע לאופן שבו הם אמורים להתייחס לצפון-אמריקאים. מסר אחד הדגיש שעליהם להביע את עמדותיהם באופן חופשי ולהתחבר עם עמיתיהם הצפון-אמריקאים כאינדבידואלים. לעומת זאת גרס מסר אחר, שההשתתפות בתגלית דומה יותר לשליחות ועל כן המשתתפים הם מייצגים של הצבא והמדינה.

עמדות אלה בוטאו גם בסקר שנערך לאחר הטיול. 80% מהמשיבים הישראלים הסכימו "במידה רבה" שמארגני תגלית רצו שהם ייצגו את מדינת ישראל, ו-56% הסכימו באופן דומה שמארגני תגלית רצו שהם ייצגו את צה"ל. לשם השוואה, רק 20% הרגישו שמארגני תגלית רצו שהם יבטאו את עמדותיהם האישיות.

עם זאת, כשנשאלו לאחר מכן האם הרגישו חופשיים לבטא את עמדותיהם בזמן התכנית עצמה, הרוב המכריע השיב בחיוב.¹ הערכה זאת אוששה בסקר ובנתונים האיכותניים כאחד (ראו להלן). המתח בין תפקידם כמייצגי הצבא והמדינה מצד אחד, והשאפייה לחיבור אותנטי בין המשתתפים הישראלים והצפון-אמריקאים כאינדבידואלים מצד שני, הורגשה אפוא בעיקר באופן מופשט, והייתה קשורה למפגשי ההכנה ולא לחוויית המפגש עצמו.

פעילויות המפגש

במהלך 5-10 ימי המפגש כללו כל הטיולים כמה פעילויות פורמליות שהתמקדו באינטראקציה בין

כל טיול הסתיים בפעילות סיכום שכללה לרוב דיון על המפגש בהקשר של החוויה בתגלית באופן כללי. במקרים מסוימים ניתנה הזדמנות לדון עוד בנושאים שונים (למשל, החיים בצבא). לצורך מחקר זה צפו החוקרים בעשרים שיחות סיכום. ציטטות מדבריהם של משתתפים בשיחות סיכום אלה מופיעות בסעיף הבא של הדוח. כמה משתתפים ישראלים ציינו את שיחות הסיכום כאחד ההיבטים המרשימים ביותר במפגש. שיחות הסיכום היו המקום שבו למדו הישראלים עד כמה השתתפותם בטיול הייתה חשובה לצפון-אמריקאים.

ביקור בהר הרצל ובמוזיאון יד ושם

כל הקבוצות ביקרו בחלקה הצבאית בהר הרצל. תפקידם המרכזי של הישראלים בביקור זה הפך אותן לפעילות מרכזית במפגש. החיילים הישראלים ביקרו בהר הרצל כשהם לבושים במדים – תפנית דרמטית מההופעה השגרתית שלהם בבגדים אזרחיים בטיולים רבים. בביקור בהר הרצל לבשו החיילים לראשונה מדים במהלך הטיול. לרוב, במהלך הביקור עצמו, הם התבקשו לספר על קרובי משפחה או על חברים שנפלו במלחמות ישראל. במקרים מסוימים ערכו החיילים משמר כבוד בתום הביקור. התיאור הבא, מפי יומנאי ישראלי, מדגים זאת היטב:

אני סיפרתי על גוני הרניק ז"ל שהיה מפקד סירת גולני ונהרג בפשיטה על הבופור. לאחר מכן כולם באו בוכים ואמרו לנו תודה על הסיפורים, זה היה פשוט רגע מרגש בחיים (יומן, אורנים).

בטיולים רבים נערך הביקור בהר הרצל לאחר ביקור במוזיאון יד ושם. לחיילים אין תפקיד פורמלי בביקור ביד ושם, אך הם מתבקשים להגיע לבושים במדים. מבנה הפעילויות ביום זה נועד להדגיש את הנרטיב של "משואה לתקומה" בקרב הצפון-אמריקאים והישראלים כאחד.

יוצרים קשרים

האחרונה? (בה לא הייתי), נשאלתי גם אם כל הבנות ירוקות או פשוט לא בשלות, ורשמים חיוביים מגידולם של הגרעינים השחורים בארץ. את היום סיימנו כבר של המלון, היה נחמד לדבר על כוס בירה להכיר אותם טוב יותר, מחכה למחר. (יומן, שורשים)

אל"ף, היה חשוב לנו ליהנות. בכל זאת הטיוול הזה כולל פחות הדרכה חינוכית וזה באמת יותר חשוב להתחבר לחבר'ה האלה וליהנות איתם ביחד. זה היה חשוב ובצורה טבעית גם התחלנו לדבר על פער תרבויות, המצב הביטחוני וזה יפה שעשו את זה ככה. שלא הושיבו אותנו בכיתה והתחילו לספר, זה נעשה בצורה הכי חברית והכי כיפית שיש. (קבוצת מיקוד, אורנים)

בסקרים של המשתתפים הישראלים והצפון-אמריקאים, רוב גדול של משיבים משתי הקבוצות הסכים שהמפגש סייע להם לגלות את המשותף להם ולבני הקבוצה המקבילה (ראו תרשים 9). כמתואר להלן, הדמיון שגילו המשתתפים בינם לבין חברי הקבוצה המקבילה כלל הנאה ממוזיקה, סרטים והיבטים אחרים של תרבות הנוער, כמו גם מורשת יהודית משותפת. מובן שהמשתתפים גם למדו על ההבדלים ביניהם. הישראלים נתפסו (בעיני עצמם ובעיני הצפון-אמריקאים כאחד) כבוגרים ואחראים יותר, עובדה ששתי הקבוצות ייחסה לשירות בצבא. הצפון-אמריקאים נתפסו כמתקדמים יותר בלימודיהם ובפיתוח הקריירה שלהם. בנוסף, ישראלים רבים ציינו שהצפון-אמריקאים נראו להם פחות משפחתיים, בעיקר בשל נכונותם ללמוד ולעבוד במרחק רב מהוריהם.

תרבות הנוער

מבין קווי הדמיון שהישראלים והצפון-אמריקאים גילו ביניהם ניתן למנות את ההנאה המשותפת ממוזיקה, מסרטים, ממסיבות והיבטים אחרים של תרבות הנוער.

הפעילויות הפורמליות המתוארות בסעיפים הקודמים, אינן המוקד שבו מתפתח עיקר המפגש. למעשה המפגש בין הצעירים הישראלים והצפון-אמריקאים מתפתח על רקע החוויה בתגלית בכללותה: באוטובוס, במהלך ביקורים באתרים היסטוריים, בלובי של המלון ובהליכה לאורך החוף. כיצד התפתח המפגש במהלך רגעים אלה שבין הפעילויות הפורמליות? כיצד התחברו הישראלים והצפון-אמריקאים זה לזה? מה עורר מתחים בין הישראלים לצפון-אמריקאים, וכיצד הם התעוררו? בסעיף זה אנו מסתמכים בעיקר על המחקר האיכותני לתיאור ההיבטים הבלתי פורמליים של המפגש.

משוויים סגנונות חיים

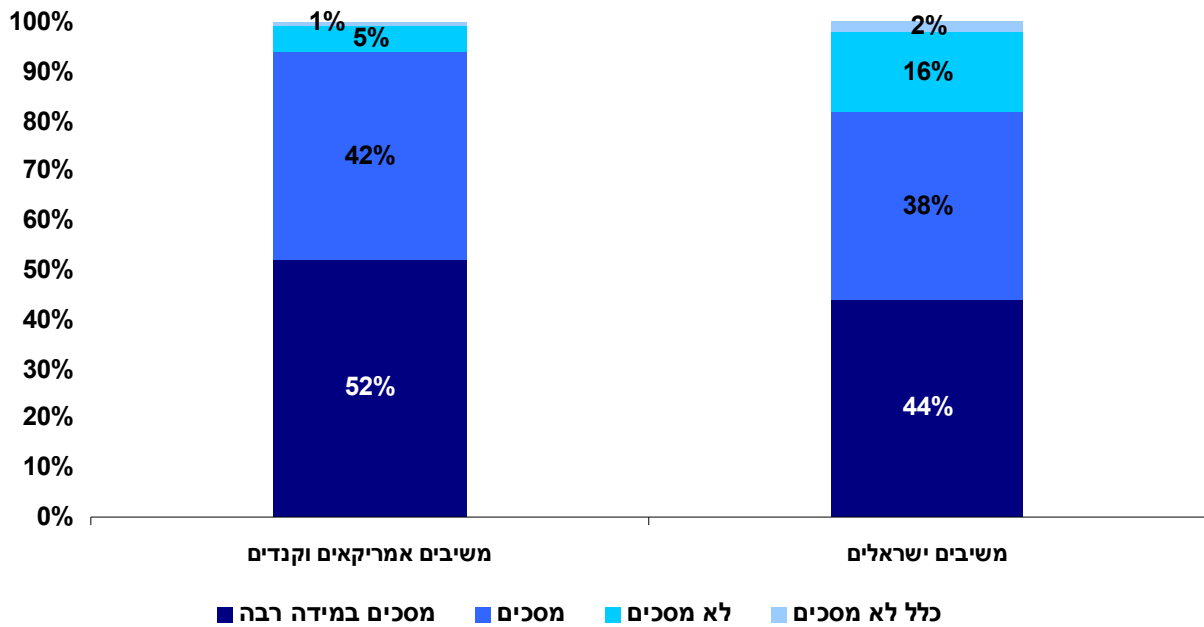
במהלך מפגשי ההכנה, ולאחר מכן מפי מדריכי הטיוול, התבקשו הישראלים להתפזר בין המבקרים מהתפוצות ולהשתדל להכיר כמה שיותר מהם. ההוראות היו מפורשות למדי: הישראלים התבקשו להימנע מלשבת זה עם זה באוטובוסים, ולהימנע מלדבר ביניהם בעברית. בפועל הם צייתו לכללים אלה, ונכונותם לעשות כן אפשרה מידה רבה של אינטראקציה עם חבריהם הצפון-אמריקאים.

השיחות הן ליבת המפגש ורובן כוללות חילופי מידע אודות החיים של המשתתפים במפגש. הצפון-אמריקאים שאלו את הישראלים על השירות הצבאי, על החברה הישראלית, על פוליטיקה, על מנהגים ועל חיי משפחה בישראל. הישראלים שאלו את הצפון-אמריקאים על הלימודים שלהם, על פעילויות הפנאי, על משפחותיהם, ועל החיים היהודיים בצפון אמריקה. הציטטות הבאות, הראשונה לקוחה מתוך יומן והשנייה מדיון בקבוצת מיקוד, מתארות את התוכן של השיחות הבלתי פורמליות הללו:

נראה היה כי הם עדיין עיפים מהטיסה, הם לא הרבו לשאול שאלות ואת זמני הנסיעות ניצלו לתנומות חפוזות לצד שאלות כמו איך היה בצבא? אין היה במלחמת לבנון

תרשים 9: מכנים משותפים

“המפגש עם הצפון-אמריקאים/ישראלים גרם לי לראות את הדברים שיש לנו במשותף”

הציטוט הבא, גם הוא מתוך יומן של משתתף ישראלי, מדגים כיצד הישראלים והצפון-אמריקאים שיתפו זה את זה בסרטים ובמוזיקה במהלך נסיעות האוטובוס התכופות לאורכה של הארץ:

ישבתי ליד סטיב והוא רצה להראות לי סרט על הגדה המערבית [...] סרט שזכה באוסקר, זה היה סרט מעניין, פרודיה על מחזמר מפורסם. הסרט הציג את הסכסוך כמאבק בין דוכני מזון מתחרים. בהמשך רובין נתנה לי לשמוע כמה שירים באיפוד שלה, שמעתי כמה שירי רוק שהיו כבדים מדי בשבילי, אבל היו גם כמה טובים. (יומן, שורשים)

המשתתפים גם נהגו לחגוג ולבלות ביחד, בילוי שכלל לרוב שיחות לתוך הלילה תוך שתיית אלכוהול, לא בהכרח מופרזת. בציטוט הבא מתאר הדובר הישראלי בילויים כפעולה תרבותית משותפת, אוניברסלית:

בעבודת הדוקטורט שלה, מדגישה וולף (2007) את החשיבות של נושאים משותפים אלה במפגשים בין ישראלים לצפון-אמריקאים. מוזיקה במיוחד אפשרה לשני הצדדים להתחבר, ובה בעת להציג זה לזה את הסצנה התרבותית הייחודית להם. הציטוט הבאות, מתוך יומנים ומדיון בקבוצת מיקוד, מדגימות את חשיבות תרבות הנוער כאלמנט מתווך ומרכז, המאפשר מפגש בין-תרבותי. הציטטה הראשונה מתארת עיבוד משועשע לשיר מפורסם של הביטלס.²

שיר שאני ומרק שרנו ביחד באוטובוס בלילה לפני סוף הטיול:

I say ken, you say, lo. You say atsor,
I say lech, lech lech. You say
shalom, and I say shalom, shalom,
shalom...I say lemala, you say
lemata. You say lama, and I say ani
lo yodaat. Oh...

(יומן, שורשים)

עמדותיהם האישיות. שום משתתף ישראלי לא טען שהוא הסתיר או סילף את עמדותיו או תחושותיו האישיות. גם הישראלים וגם הצפון-אמריקאים נהנו מהאפשרות לבחון נושאים שונים, לרבות סוגיית הסכסוך הישראלי-ערבי, באופן פתוח וכן. שתי הדוגמאות הבאות ממחישות זאת היטב:

באיזה שהוא מקום תמיד אמרתי את הצד של הצבא ואז מה אני חושבת על זה. אבל תמיד אמרתי באמת את מה שאני מרגישה ומה נכון בעיני. (קבוצת מיקוד, דעת)

החל דיון בשאלה האם ירושלים צריכה להיות בירתה של ישראל או תל אביב? ... אני הבעתי את דעתי (התנגדות) ואמרתי שצריך להשאיר את העבר מאחור. ישנה זהות ישראלית שהיא צריכה להיות הזוהת המובילה בארץ ושאחרי הכל הארץ מגוונת... הרבה אנשים באו אלי אחר כך ואמרו לי שלא היו מודעים למגוון הדעות הפנימיות בישראל בנושא, והמטירו עלי שאלות. (יומן, שורשים)

אותי הם שאלו, איך זה אצלכם בחבר'ה? אתם מבלים באותה צורה? איך זה לבלות אצלכם? וחשבתי על זה קצת, והגעתי למסקנה שזה בדיוק אותו דבר. צעירים בכל העולם מבלים כנראה בדיוק באותה צורה. אני חושב שההבדלים הם מאוד מאוד דקים. הם אמרו לנו שהם שותים כבדים, להיפך, דווקא ראיתי שהם שותים פחות מאתנו. (קבוצת מיקוד, דעת)

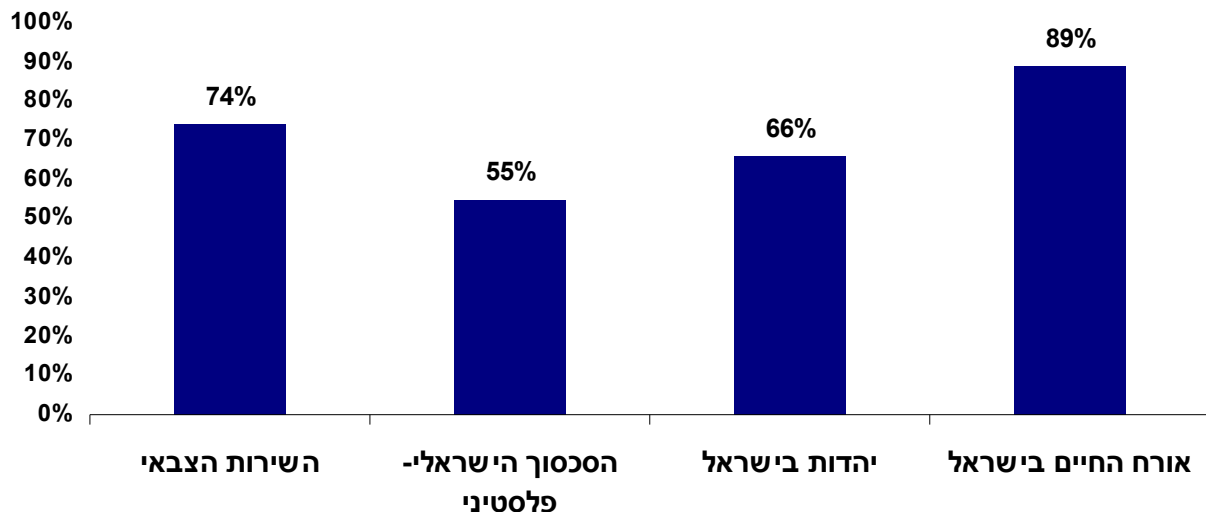
מדברים בחופשיות

אף שכמה מהמשתתפים הישראלים חששו שהם מתבקשים לייצג את עמדות צה"ל ולא להביע את עמדותיהם האישיות, המשתתפים ציינו שלמעשה, במהלך המפגש עצמו, הם לא הוגבלו בביטוי עמדותיהם האישיות. תפיסה זו ניכרת בתוצאות הסקר שלאחר הטיוול, כפי שממחיש תרשים 10, ובנתונים האיכותניים.

ביומנים ובקבוצות הדיון, הישראלים דנו לעתים במתח שבין הצורך לייצג את צה"ל ואת המדינה לבין הבעת

תרשים 10: ביטוי עמדות אישיות

"באיזו מידה הרגשת חופשי לבטא את עמדותיך האישיות בנוגע ל...“ (% במידה רבה)

עם טקסים יהודיים וכבוד משותף לאירועים ולאחרים היסטוריים. בציטוטים הבאים משתתפים ישראלים מתארים ביקור משותף עם חבריהם הצפון-אמריקאים בבית כנסת, וקריאת "שמע ישראל" בכותל המערבי.

את קבלת השבת בחרתי לעשות בבית כנסת דתי (במקום הרצאה במלון), פשוט בגלל שעקבתי אחרי האחרים ... בדיעבד מסתבר שהבחירה השתלמה והיה ממש נחמד. שרנו את "לכה דודי" – שיר לקבלת השבת, המתאר את השבת ככלה אשר עלינו להזמינה ולקבלה פנימה. הצטרפתי עם מייקל לשירה והסברתי לו את משמעות השיר, אירוני לא? אתאיסט מסביר ליהודי מארצות הברית קבלת שבת מהי. (יומן, שורשים)

בכותל היה לי קטע מדהים. הלכתי לכותל וזה היה מרגש, אבל במידה, ופתאום אחת הבנות באה והתחילה להתפלל "שמע ישראל" ונעמדה ממש לידי. אני התחלתי להתפלל יחד איתה ושנינו דמענו, ואז ראיתי שלוש-ארבע בנות יוצאות משם עם דמעות של התרגשות בעיניים. זו הייתה חוויה מדהימה מבחינתי. אחת החוויות האדירות בחיים שלי. (קבוצת מיקוד, דעת)

המשתתפים גם שוחחו על המנהגים היהודיים שהם מקיימים. ישראלים רבים דיווחו שהופתעו מרמת הבקיאות והמחויבות היהודית שהפגינו המבקרים האמריקאים, במיוחד עקב הנחתם שהאמריקאים התבוללו כליל. בהתאם, הצפון-אמריקאים גילו פעמים רבות שחבריהם הישראלים, שנראו חילונים גמורים, חגגו למעשה אותם חגים יהודיים וידעו רבות על מנהגים יהודיים.

חברויות ורומנים

יצירת חברויות ובניית קשרים, כולל לעתים קשרים רומנטיים, היו מאפיין חשוב של המפגש. על פי תוצאות הסקר, הרוב המכריע של האמריקאים (88%) הסכימו (בין אם "במידה רבה" ובין אם "הסכימו")

יתר על כן, כפי שהסבירה אחת המשתתפות הישראליות, בכך שענו לשאלות הצפון-אמריקאים באופן ישיר, כן ופתוח, הציגו הישראלים את ישראל באור החיובי ביותר ככל האפשר: הרגשתי שהשליחות, השיווק הכי טוב שאני יכולה לעשות, זה להגיד להם בכנות מה אני חושבת על כל דבר. בין אם זה טוב ובין אם לא". (קבוצת מיקוד, דעת)

עם זאת, בראיונות שנערכו לאחר הטיוול, טענו כמה מהישראלים שלא חשו כל אמביוולנטיות או מתח בין הרצון להביע את עמדתם האישית לבין הצורך להביע את העמדות המועדפות על הצבא או על תגלית. נראה שעמדותיהם האישיות והמוטיבציה שלהם בטיול תאמו במידה רבה את אלה של צה"ל ושל התכנית. על כן, גם כשדיברו בחופשיות, המשתתפים נטו להביע עמדות העולות בקנה אחד עם תפקידם כחיילים וכמייצגים של הציבור הישראלי. משתתף אחד הסביר את הקשר בין השניים באופן משכנע במיוחד:

כששאלו שאלות פוליטיות או לא פוליטיות לגבי איך שהדברים קורים, אז אני לא עונה את התשובות שאני מכיר, שזה המדיניות של הצבא למשל, אלא אני עונה מה הדעה האישית שלי. אבל הדעה האישית שלי היא גם דעה אישית כמישהו שנמצא במערכת. השקפת העולם שלי, חלק מההבניה שלה היא זה שאני נמצא בתוך המערכת וזה כן משפיע על ההבנה של הדברים. (קבוצת מיקוד, שורשים)

על פי המשתתף הישראלי, מכיוון שהוא חלק מהמערכת, השקפת העולם האישית שלו חופפת במידה רבה להשקפת העולם של הצבא, המדינה והציבור הישראלי הרחב.

קשרים יהודיים

משתתפים ישראלים וצפון-אמריקאים התחברו אלה לאלה גם על בסיס הקשר המשותף שלהם ליהדות ועל בסיס היותם חלק מקולקטיב יהודי רחב יותר. בשני הצדדים שמחו המשתתפים לזהות אצל האחר היכרות

לעתים, החיילים הביעו כעס על היחס של הצפון-אמריקאים כלפי השירות הצבאי. בקטעים הבאים, מתוך יומן של משתתפת ישראלית, אנו למדים על תגובה של חיילת אחת לשאלות והערות של האמריקאים בטיול:

הבנות בחדר שלי כל הזמן אמרו "וואי אני בחיים לא הייתי מסתדרת בצבא" וכל מיני משפטים כאלו ואותי זה ממש עצבן. מה שחשבתי זה רק אולי "אם היית פה והיית חייבת להתגייס היית יודעת". (יומן, הלל)

הסיבה שהייתי כנראה עצבנית בהתחלה על האמריקאים היא, שהם לא הרגישו כמוני, שהם חיים להם בארצות הברית חיים רגילים כמו של כל בנאדם ולא אכפת להם בעצם שיש אנשים בגיל שלהם ששומרים להם על המדינה... אבל במהלך הטיול הבנתי שאין לי סיבה לכעוס עליהם... אולי אם ההורים שלי לא היו עולים לארץ הייתי חיה עכשיו באוקראינה, לומדת באוניברסיטה ומגיעה בקיץ לתגלית של רוסים. (יומן, הלל)

יומנאית ישראלית אחרת הביעה אכזבה מחבריה האמריקאים שנרדמו במהלך עדות של ניצול שואה ביד ושם. היא כותבת שאף כי היא מבינה שהאמריקאים היו מותשים מימים ארוכים של טיול אינטנסיבי ומחסור כרוני בשעות שינה, אין זו סיבה מספקת לחוסר הכבוד שהפגינו כלפי הניצול הקשיש.

לעתים, התעוררו מתחים בין הצפון-אמריקאים לישראלים על רקע פרשנות שונה לתפקידי מגדר בהקשר הדתי. לדוגמה, באחד הטיולים הביעו אמריקאים פגיעה ואכזבה מהאזור הקטן יחסית שמוקצה לנשים בכותל המערבי. הישראלים בטיול תיארו את תפקידי המגדר המסורתיים (המשתקפים באופן חלוקת המרחב הציבורי המיועד לתפילה) כמאפיין יסודי של היהדות.

ולבסוף כאמור, אמריקאים רבים היו מוקסמים מעמיתיהם הישראלים שמשרתים בצבא, ל, הצבא

שהמפגש האישי שלהם עם בני גילם הישראלים הוביל ליצירת קשרים אישיים. בדומה לכך ציינו המשתתפים הישראלים שהם רכשו חברים חדשים במהלך הטיול. במקרים רבים המשתתפים הישראלים, כמו גם המשתתפים הצפון-אמריקאים, ציינו שהם הופתעו עד כמה נהנו מחברתם של עמיתיהם. ראו למשל את שני הקטעים הבאים מתוך דיונים בקבוצת מיקוד ישראלית ובקבוצת מיקוד אמריקאית שנערכו לאחר הטיול:

חיילת: לי נראה לי נפל האסימון כש... לפני צאת שבת ישבנו במעגל ודיברנו והכל, ופתאום כאילו היו את הבדיחות הפנימיות וכולם צוחקים כבר מהכל. זה מדהים. חמישה ימים, כאילו, רק חמישה ימים, איך כבר נהיה לנו ממש הווי משותף. ממש בדיחות שאם מישהו היה מגיע עכשיו, לא היה מבין. וזה רק חמישה ימים, זה לא קורה. (קבוצת מיקוד, דעת)

כשרק פגשנו את הישראלים, הנחתי שהם יחשבו שהחיים שלהם כל כך הרבה יותר קשים משלנו, ושנאנחנו מפונקים נורא ולא יודעים מה זה להרגיש גאווה במדינה שלנו... אבל זה היה כל כך הרבה יותר קל למצוא מכנה משותף. היינו כל כך דומים, על אף שסגנון החיים שגדלנו בו כל כך שונה. האנשים האלו היו חברים שלנו; הם לא היו סתם אנשים שבמקרה היו בגילנו ושירתו בצבא. (קבוצת מיקוד, אוסטין, טקסס)

מתחים

הטיול היה אינטנסיבי וכלל מפגש בין תרבותי מורכב, ובמהלכו התעוררו לעתים מתחים. כך למשל הביעו כמה ישראלים תסכול מהמדריכים. במקרה אחד החיילים התרעמו על כך שמדריכת הקבוצה תיארה את השירות הצבאי שלהם כחובה. החיילים חשו גאווה בשירות הצבאי שלהם, ולא רצו שהאמריקאים יראו זאת כמשהו שנכפה עליהם. "היא [המדריכה] הרסה כל מה שניסינו לבנות במשך חמישה ימים", התלוננו המשתתפים הישראלים.

המיתולוגי, על כן בחירת החיילים להופיע בבגדים אזרחיים או במדים עוררה תשומת לב רבה; הבחירה הראשונה סימלה נגישות וקרבה, ואילו האחרונה סימלה ריחוק ושוני. המתחים שהתעוררו סביב לבוש החיילים היו לרוב פוריים וחשפו משהו מהדינמיקה הפנימית של המפגש. ראו למשל את הדברים הבאים שאמרה משתתפת אמריקאית בשיחת סיכום:

תודה על שלבשתם בגדים אזרחיים, כי אם הייתם לובשים מדים הייתי מרגישה מאוימת ולעולם לא הייתי מדברת אתכם. אבל גם תודה שלבשתם מדים ביום האחרון כי זה מסכם את כל מה שלמדנו עליכם במהלך הטיול. (שיחת סיכום, שורשים)

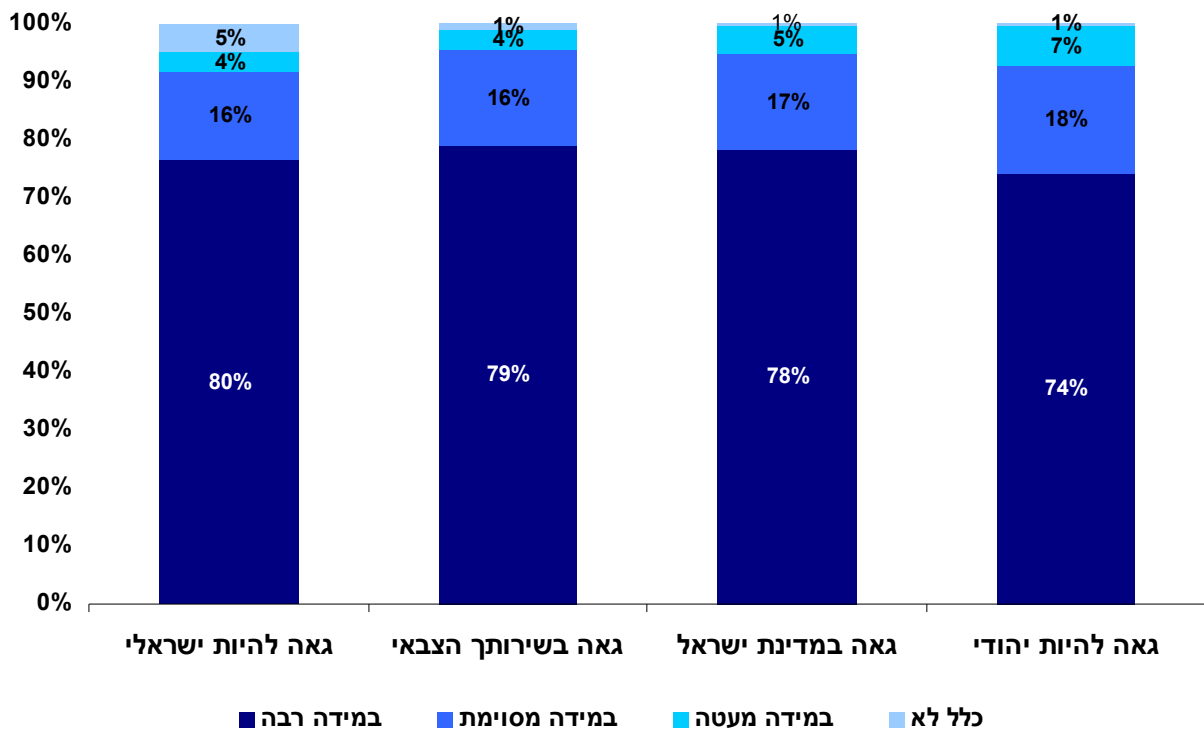
משמעות המפגש עבור הישראלים

בסקר שלאחר הטיוח ציינו רוב הישראלים שהתכנית גרמה להם לחוש גאווה – גאווה בשירות הצבאי שלהם, גאווה במדינה, וגאווה על היותם יהודים. במידה רבה, אם כי פחותה, התכנית גם גרמה להם לחוש חיבור לעם היהודי בעולם ועוררה בהם רצון ללמוד עוד על היהדות (ראו תרשימים 11 ו-12). סעיף זה פותח בבחינה של היבטים חשובים אלה בחוויה של הישראלים בתגלית.

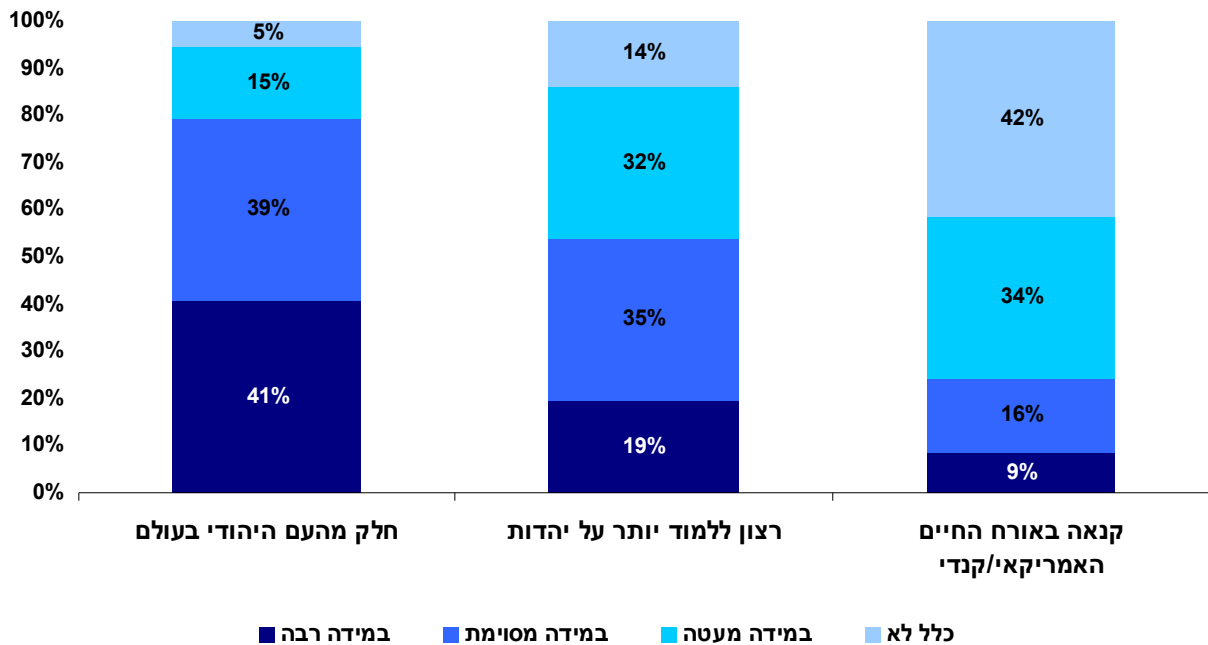
מחקר זה מבוסס על נתונים שנאספו במהלך טיוח תגלית ואחריהם, ובקרב המשתתפים בלבד, לפיכך איננו יכולים להשוות את עמדותיהם של המשתתפים הישראלים לאחר הטיוח עם עמדותיהם קודם לטיוח, או בהשוואה לעמדותיה של קבוצת ישראלים מקבילה שלא השתתפה בתגלית. כמו כן איננו יכולים להעריך את השפעתה של תגלית במנותק מנקודת המבט הסובייקטיבית של המשתתפים.

עם זאת ניתן להציג שאלה שונה, אך חשובה לא פחות: איזו חשיבות מייחסים המשתתפים לחוויה שלהם בתגלית? ניסוח השאלה באופן זה מאפשר לנו לגלות מה משמעות הטיוח עבור המשתתפים, ולגבש השערות לגבי השפעת הטיוח, שניתן לבחון אותן במחקרים עתידיים.

תרשים 11 : גאווה ביהדות, בישראל, בישראליות ובשירות הצבאי
 “באיזו מידה הטיוח גרם לך להרגיש...”

תרשים 12: עמיות יהודית, רצון ללמוד על יהדות וקנאה באורח החיים בצפון אמריקה
 "באיזו מידה הטיול גרם לך להרגיש...."

מנחה: מה הייתה משמעות המפגש עבורך?
 משתתף: תמיכה גדולה בעבודה שלי בצבא.
 המפגש הראה לי את התמונה הגדולה, מה אני באמת תורם. את זה אני לא רואה ביום-יום.
 הם החזירו לי את התחושה שבעצם השירות שלי, נוכחותי בצבא הוא עניין קיומי. אני גאה בשירות שלי הרבה יותר מאשר קודם. אני חש גאווה. לפני התכנית באתי בהרגשה שאני מגיע כקצין וזה מדליק וזהו. נוכחתי להבין שבשבילם קצין הוא מי שמחזיק את מדינת ישראל. שיש לי תפקיד חשוב מאוד בעולם. (קבוצת מיקוד, שורשים)

לא תמיד הכי כיף לשרת בצבא, וכולנו מחכים לשחרור. ואני חושב שנתפסנו בעיניהם בתור איזושהי אידיליה ש-"וואו, איזה גיבור הוא, הוא משרת בצבא". זה משהו שמאוד מאוד מחזק, כי אף פעם לא ראינו איך אני נתפס בעיני יהדות התפוצות, והם באמת אמרו לנו

גאווה בשירות הצבאי

הישראלים פיתחו גאווה בשירות הצבאי שלהם מכמה סיבות: מההיבט הקוגניטיבי, מדריכי הטיול נהגו לתאר את ההיסטוריה הישראלית כסדרה של מאבקים מרים מול אויבים קשי עורף, שהניבו ניצחונות מרשימים של הצבא הישראלי. בנרטיב זה החיילים הישראלים מוצגים כמגנים הירואים של המדינה היהודית ושל העם היהודי. החיילים כבר שמעו זאת בעבר, אך בחברת עמיתיהם האמריקאים המעריצים, קיבלו הנרטיב הציוני הקלאסי ותפקידם בתוכו תוקף חדש. מבחינה רגשית הם נפתחו לקבל את תרומתם למדינה במונחים תמימים ואפילו הירואים. אם לשאול רעיון קלאסי מפסיכולוגיה חברתית, הם תפסו את עצמם באופן שבו הם האמינו שאחרים תופסים אותם, תהליך שקולי (1902) כינה ה"אני במראה". הציטוט הבאות, הלקוחות מראיונות ומשיחות סיכום, מדגימות נושאים אלה:

חלק מהתשובה נעוץ בנרטיב-העל שמציגים המדריכים. כדי לגבש את עשרת הימים המגוונים לכדי טיול קוהרנטי, יצרו מרבית המדריכים נרטיב-על שמקשר בין האתרים השונים ומאחדם לכלל סיפור עקבי. נרטיב-העל כלל לרוב כמה מאפיינים: נוכחות היסטורית של העם היהודי בארץ ישראל הקדומה, במיוחד בזמן ממלכת דוד ובתקופת החשמונאים ושושלת בית הורדוס, חורבן ירושלים בידי הרומאים וגלות היהודים במאות הראשונה והשנייה לספירה, אנטישמיות באירופה המובילה ליצירתה של התנועה הציונית ולשואה; יישוב פלסטינה והקמת המדינה היהודית כנגד כל הסיכויים; קיבוץ גלויות של יהודים מהמזרח התיכון, צפון אפריקה ורוסיה; והאתגר המתמשך של הגנה על המדינה כנגד פלסטינים ומשטרים ערביים עוינים. אף שנרטיב-העל, שניתן לכנותו "משואה לתקומה", מכונן בעיקרו אל הצפון-אמריקאים, הוא גם נוגע לישראלים ותורם להערכה שהם רוחשים למדינה היהודית המודרנית.

המשתתפים הישראלים חוו גם את ההנאה שבאירוח משתתפים בבתיהם. כפי שחשו גאווה בשירותם הצבאי כשראו כיצד הגיבו האמריקאים למדים שלהם, כך הם גם העמיקו את אהבתם למדינה מהתבוננות באחרים המעריצים אותה. מהתבוננות באתרים מוכרים דרך "עיניים אחרות" הם למדו להעריך מחדש היבטים אלה של תרבותם. כך הם למדו להעריך היבטים בנוף הישראלי שבעבר היו מובנים מאליהם, כמו למשל יפי החופים, המדבר והערבים; המגוון האנושי; השימוש בעברית בחיי היום-יום; ארגון הזמן והחיים הציבוריים על פי השעון היהודי; והנוכחות המובחנת של יהודים כה רבים החיים זה לצד זה. ראו למשל את הציטוט הבאות הלקוחות משיחות סיכום וקבוצת מיקוד:

מדהים שהמדינה הזאת, שנראית לנו נורמלית ומובנת מאליה, פתאום דרך העיניים שלכם אנחנו מבינים שזה מקום מיוחד ולפעמים מטורף. הטיול הזה השפיע עלינו לא פחות מעליכם. (שיחת סיכום, שורשים)

בזכותכם אני גאה יותר להיות יהודייה וישראלית, במיוחד עכשיו כשאני בצבא.

חצי בצחוק חצי ברצינות, שמבחינתם אנחנו השומרים של העם היהודי. זה משהו שהוא מאוד מאוד מחזק. (קבוצת מיקוד, מעיינות)

לפני שנפגשנו לקחתי הכול כמובן מאליו. לא חשבתי על המשמעות שיש לישראל כמדינת היהודים, ועל השירות בצבא וההגנה על המדינה. עכשיו יש לי יותר כבוד למדינה ולצבא ולמה שאני עושה, אחרי שאיתי דברים דרך העיניים שלכם. (שיחת סיכום, שורשים)

כמה חיילים דיווחו שהחוויה גרמה להם לחוש שלמים יותר עם שירותם הצבאי, או עם בחירתם להאריך את השירות. לדבריהם, ההערכה לצבא יורדת, וכמה מחבריהם הישראלים מפקפקים בהחלטתם לשרת בצבא, אולם החוויה שלהם בתגלית גרמה להם לחוש משוכנעים יותר בצדקת החלטתם לשרת בצבא. התבוננות באופן שבו יהודי התפוצות התייחסו לחיילים סיעה להם להבין את הערך והחשיבות של שירותם הצבאי. הקטע הבא, מדיון בקבוצת מיקוד, מדגים נושא זה:

היום כבר יש תפיסה בישראל בהמון מקומות, שאם אתה קרבי אתה פראיר. אז הם לא רואים את זה ככה. הקטע הזה של להעריך את הצבא כל כך מתדרדר, כל העניין הזה של הגיוס לצה"ל, אנחנו יכולים ללמוד מהם, את המוטיבציה הזו לדעת שמה שאנחנו עושים זה הדבר הנכון, ולא פשוט ללכת ולחפש איך אני מקדמת את עצמי כמה שיותר מהר. (קבוצת מיקוד, CIE)

אהבה לישראל

בנוסף דיווחו החיילים על העמקת האהבה שלהם לישראל, ועל תחושת הערכה לחייהם במדינה היהודית. כמה מהם ציינו שהתכנית חיזקה את רצונם להוסיף לחיות בישראל. כיצד ניתן להסביר היבט זה של החוויה בתגלית?

אחרי שדיברנו הרבה וראיתי את הפרספקטיבה שלכם אני גאה יותר. אני מבינה שזה שונה עבורכם להיות ליד יהודים – עבורי זה טבעי. (שיחת סיכום, אורנים)

בקטע הבא, מסבירה חיילת שהיא אמנם כבר הייתה בכל האתרים המרכזיים שבהם ביקרו, אך הפעם היא חוותה את הביקור באתרים אלה באופן אחר. ההתבוננות באתרים דרך עיניהם של הצפון-אמריקאים גרמה להם להיראות יוצאי דופן. יש לציין שלטענתה עבור כמה מהצפון-אמריקאים, ביקור באתרים ישראלים בחברתם של ישראלים, והניסיון לשער איזו משמעות יש לאתרים עבור הישראלים, הפך את החוויה למשמעותית במיוחד.

תכל'ס, כל המקומות שהיינו שם, הייתי כבר בכולם... ועדיין, נדהמתי מאיך שאני התרגשתי כל פעם בכל מקום. להיות בכותל... זה נהיה מאוד רגיל, פתאום ממש התרגשתי. או ביד ושם ממש התרגשתי. כל מיני מקומות שממש ממש התרגשתי. אפילו בים המלח, אני נדלקתי פתאום שצפים... אני פשוט ראיתי את זה דרך העיניים שלהם. ומשהו שממש ריגש אותי, שבדרך, באוטובוס חזרה... שאלתי מישהו איך אתה מתאר במילה אחת והוא אמר שמה שהכי השפיע עליו היה דווקא לראות אותנו בכל המקומות. כאילו הפוך ממני שאני, מה שהשפיע עליי היה לראות אותם, וזה נתן הרגשה מאוד מאוד טובה. (קבוצת מיקוד, דעת)

יתר על כן, המחויבות של הישראלים כלפי ישראל התעצמה במהלך הניסיון להסביר את המשמעות של המדינה לצפון-אמריקאים. בציטטה הבאה שוקלת יומנאית ישראלית להקדיש את חייה לפיתוח הנגב, שאיפה שהיא מייחסת לשיחה שבה היא הסבירה למבקרים הצפון-אמריקאים את החשיבות של פיתוח הנגב:

אני לא יודעת מה אני רוצה לעשות אחרי הצבא, אבל פתאום הרגשתי שאולי מצאתי

פתרון. אולי אני רוצה לפתח את הנגב. כשיצאנו משם בדרך לכפר הנוקדים דיברתי על זה עם האמריקאים, למה זה חשוב לפתח את הנגב, ואף פעם לא חשבתי על זה בעצמי, אבל כשהם שאלו אותי והייתי צריכה להסביר להם, הסברתי בעצם גם לעצמי. (יומן, דעת)

עם יהודי וזהות יהודית

החוויה בתגלית גם חיזקה את הזהות היהודית של רבים מהמשתתפים הישראלים, והעצימה את תחושת השייכות שלהם לעם היהודי. משתתפים אלה מגיעים בדרך כלל לטיול כשהם מזדהים בעיקר כישראלים, וזהות היהודית שלהם תופסת מקום משני. במהלך הטיול, הם מתארים תהליך של גילוי זהות יהודית מרכזית יותר.

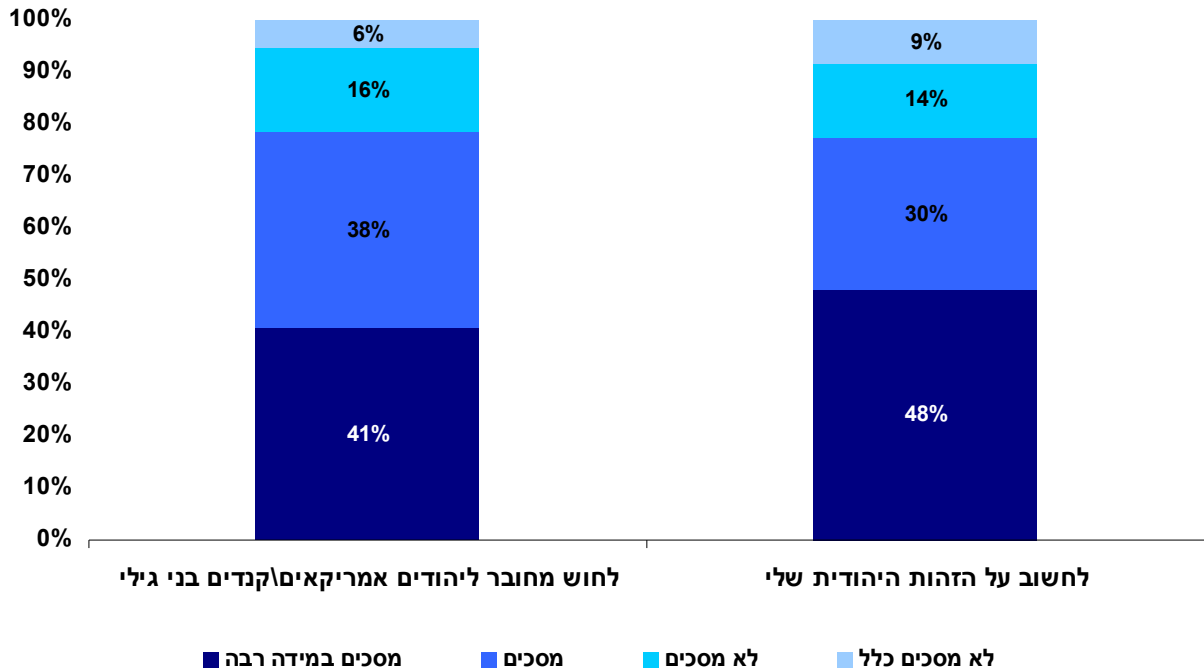
באמצעות האינטראקציה שלהם עם יהודים אחרים מרחבי העולם, ובתגובה לנרטיבים החינוכיים שמעבירים המדריכים, המרצים האורחים וצוות הטיול, מפתחים המשתתפים הישראלים תחושת שייכות לעם היהודי בעולם. לעתים קרובות גרמה להם חוויה זו לחשוב על זהותם היהודית בדרכים חדשות. על כן, כפי שמודגם לעיל בתרשים 12, 41% מהמשיבים הישראלים לסקר שלאחר הטיול הסכימו "במידה רבה", ו-39% נוספים הסכימו "במידה מסוימת", שהחוויה בתגלית גרמה להם לחוש חלק מהעם היהודי בעולם. כפי שתרשים 13 להלן מדגים, אחוזים דומים ציינו כי החוויה גרמה להם לחוש קשר לבני גילם האמריקאים או הקנדים, וגרמה להם לחשוב על זהותם היהודית.

הציטוטים הבאים, מתוך קבוצת מיקוד, שיחת סיכום ויומן, מביעים את התמות הללו. בקטע הראשון מתאר הדובר כיצד החוויה בתגלית הגבירה את מרכזיותה של היהדות בזהותו העצמית, וגרמה לו לשקול לקיים מנהגים יהודיים מסוימים כשהיו לו משפחה וילדים משלו:

שאלה שתמיד עולה בטיול הזה היא שאלה של הגדרה עצמית, כל הזמן איך אתה מגדיר

תרשים 13: זהות ועמיות יהודית

“המפגש עם הצעירים האמריקאים/קנדים גרם לי..”

– לא אורתודוקסים), ושהם חשים אליהם קרבה רבה – הגרים ברחבי העולם:

אתם היהודים היחידים שאני מכיר מחוץ לישראל. עד עכשיו יהודים וישראלים היו בשבילי אותו דבר. [עכשיו] אני מבין שזה לא אותו דבר. (שיחת סיכום, CIE)

יהודים מחוץ לישראל היו עבורי דתיים או על סף איבוד הזהות שלהם. הדבר הנפלא ביותר שלמדתי במהלך הימים האחרונים הוא שיש לי אחים מחוץ לישראל. לשוחח עם אחדים מכם היה מרגש כמו למצוא אח אובד. אני מרגיש קשור אל כולכם. (יומן, דעת; נכתב במקור באנגלית)

את עצמך. לפי דעתי זו המהות של הטיול. לשנות את זה שהם יראו בהגדרה שלהם, של עצמם, שהם יהודים ויהודים לא דתיים, אלא יהודים ששייכים לעם היהודי. אז אני ראיתי את עצמי ישראלי וישראלי יהודי כזה קצת, עכשיו אני יותר ישראלי יהודי וזה לא אומר שאני הולך להיות דוס או דתי, אבל לשמור על אותם מנהגים שכן אני מרגיש צורך, כשיהיה לי משפחה וילדים. (קבוצת מיקוד, דעת)

בשני הקטעים הבאים הדוברים מתוודים שלפני ההשתתפות בתגלית הם ידעו מעט מאוד על היהודים החיים מחוץ לישראל. כעת הם מגלים לראשונה שישנם יהודים הדומים להם באופנים רבים (משמע,

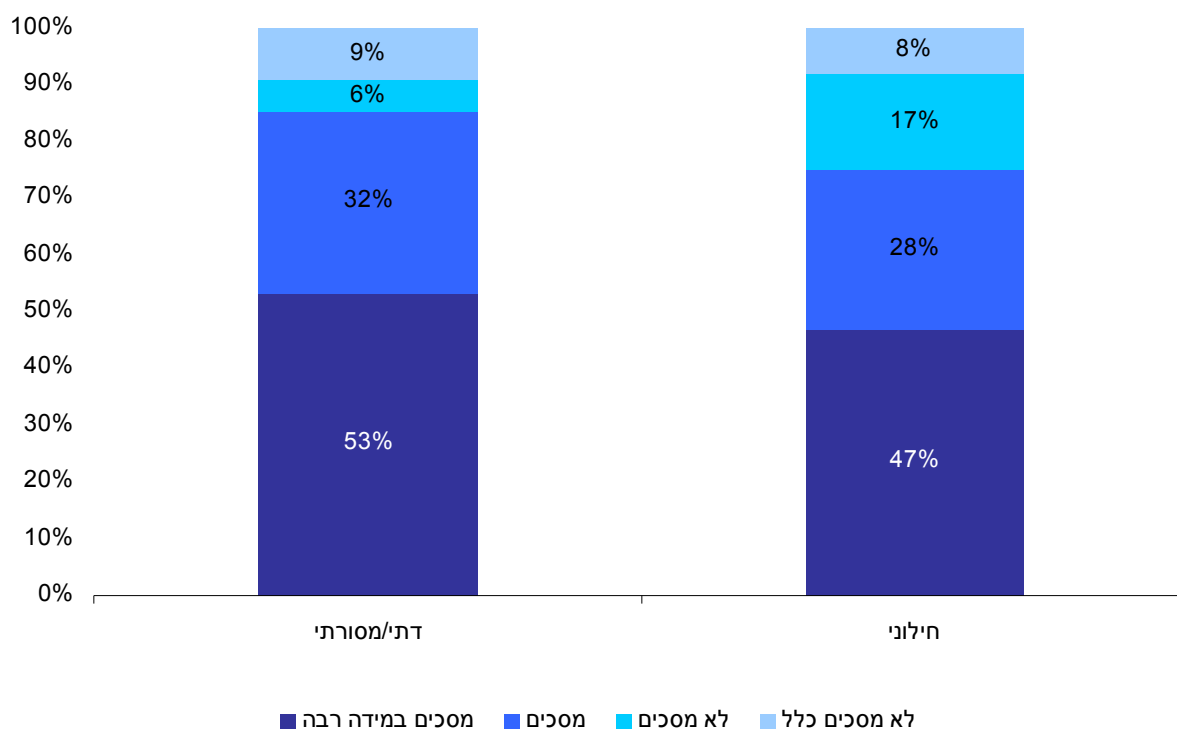
לבסוף, עבור חלק קטן מהמשתתפים הישראלים, תגלית הפכה למסע לבידור זהות אישית. הדוברת הבאה משווה את תגלית לטיול המיתולוגי בהודו אחרי הצבא. למעשה היא תוהה אם מסע חיפוש הזהות העצמית לא יהיה מוצלח יותר אם יתקיים קרוב לבית:

חשבתי על הטיול אחרי צבא, שנוסעים להודו או מקומות כאלה כדי 'לחפש את עצמנו', ואתם באים לכאן כדי 'לחפש את עצמכם'. זה גרם לי לחשוב שאולי במקום לצאת החוצה, אני צריכה לחזור פנימה ולחפש שורשים כאן. (שיחת סיכום, שורשים)

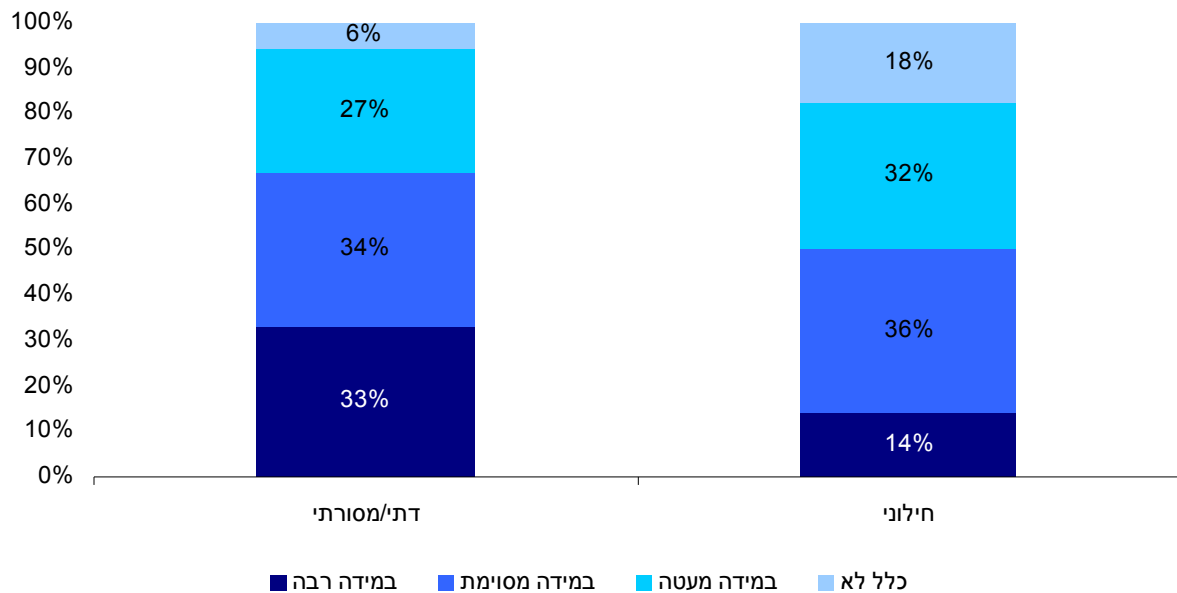
יתר על כן, כפי שמודגם בתרשים 14, ההשפעה שהייתה לתכנית על הזהות היהודית של המשתתפים ניכרה בעוצמה רבה בקרב הישראלים החילוניים, המסורתיים והדתיים כאחד /

מעבר לזהות ולעמיות היהודית, החוויה בתגלית גם עודדה חלק מהמשתתפים, גם אם מעטים, להתעניין יותר ביהדות (ראו תרשים 15). ככלל, נראה שההשפעה המשמעותית ביותר של התכנית על המשתתפים הישראלים הייתה בכל הנוגע לתחושות כלפי ישראל וצה"ל, והשפעה פחותה ניכרה בכל הנוגע לזהות ודת יהודית. עם זה ראוייה לציון העובדה שמחצית מהמשתתפים החילוניים דיווחו שהתכנית הגבירה במידה מסוימת או במידה רבה את העניין שלהם ביהדות.

תרשים 14: זהות יהודית על פי שייכות דתית
"המפגש גרם לי לחשוב על הזהות הדתית שלי"

תרשים 15: רצון ללמוד על יהדות על פי שייכות דתית "המפגש גרם לי לרצות ללמוד יותר על יהדות"

על גישות פמיניסטיות ליהדות. הם גם למדו על סגנון החיים היהודי-אמריקאי באופן כללי. עמדות אלה ניכרות בסקר שנערך לאחר הטיול, בו 40% דיווחו שלמדו "במידה רבה", ו-40% נוספים למדו "במידה מסוימת" על החיים היהודיים בארצות הברית או בקנדה.

עם זאת, בדיונים בקבוצות המיקוד המעיטו הישראלים בערך הידע שרכשו אודות החיים היהודיים בצפון אמריקה. כשנשאלו האם למדו על האופן שבו מקיימים את היהדות בצפון אמריקה, אחדים טענו שכלל לא, ושלמידה מסוג זה מעולם לא הייתה מטרה מוצהרת או מובלעת של התכנית. הדובר בקטע הבא מרחיק לכת מרוב המשתתפים, וטוען שהתכנית שואפת להשפיע רק על האורחים הצפון-אמריקאים ולא על המשתתפים הישראלים.

מביאים אותם לכאן... מחברים אותם לעולם שלנו ולא אותנו לעולם שלהם, ככה שאנחנו גם לא נחשפים כל כך לדברים חדשים

ידע על חיי יהדות התפוצות

הישראלים הגיעו לתכנית עם ההנחה שיהדותם של הצעירים הצפון-אמריקאים אינה איתנה. מטרת הצטרפותם לתגלית הייתה פחות לבלות מחוץ לצבא, ויותר להחדיר אהבת ישראל ביהודים האמריקאים. רבים גם קיוו לשכנע את היהודים האמריקאים לעלות לארץ, או לפחות להתחתן עם יהודים ולהימנע מהתבוללות.

עם תום התכנית דעותיהם לגבי הצפון-אמריקאים השתנו במקצת. חלק דיווחו שהאמריקאים נראו להם ילדותיים ולא מחויבים לחיי משפחה. ככלל היו אלה סטריאוטיפים שהובאו למפגש, ונראה כי שרדו ללא פגע. יתרה מכך, חלק דיווחו שהיהודים הצפון-אמריקאים היו בורים ביהדות ממש כפי שציפו. אחרים לעומת זאת ציינו שהופתעו ממידת הידע והמחויבות היהודית של המבקרים היהודים מהתפוצות. מספר משתתפים ישראלים העירו שהם למדו על היבטים שונים בחיים היהודיים בצפון-אמריקה, כולל

הדגש ששמה התכנית על ישראל, ההדרכה שקיבלו במפגשי ההכנה והסיבות ליציאה לטיול של רבים מהמשתתפים, לא ייפלא שישראלים רבים תפסו את המפגש כמוטה באופן א-סימטרי לכיוון של שיחות על ישראל, ולא לחילופי דברים הדדיים בין ישראלים לצפון-אמריקאים.

שאנחנו יכולים ללמוד מהם ולשנות את הדעה שלנו ואת המסלול שלנו. לעומת זאת, אנחנו כן במוצהר משתדלים לעשות את זה להם. להציג להם דברים, לדון איתם על דברים שאצלם זה קצת בספק, הם לא בטוחים לגבי הדברים. וכן, לחבר אותם שוב לשורשים, לעם היהודי, לארץ ישראל, לזהות היהודית שלהם. (קבוצת מיקוד, שורשים)

מנקודת המבט של המשתתפים הישראלים, המפגש הוא כלי שבאמצעותו ניתן ללמד את הצפון-אמריקאים על ישראל, ולא לקיום יחסי גומלין ולמידה הדדית בין ישראלים לצפון-אמריקאים. רעיון זה מפותח בציטטה הבאה:

מנחה: גם אתם שאלתם אותם שאלות? משתתפת: אני שאלתי אותם אם הם חוגגים את החגים ומכירים בכלל. משתתף: אבל זה לא באותה צורה של שאלות. זה לא שאני אבוא ואשאל אותם שאלות שאני יכול ללמוד מהם ליישום, אלא שאלות של סקרנות, לדעת איך הם מבצעים את הדברים. לכן זה גם שונה. והתשובות שלהם לא יכולות כל כך לגרום לי לשינוי כי זו לא המטרה של השאלה בכלל. זה יותר מסקרנות.

מנחה: מה כן נתנו לכם השיחות? משתתף: זה עזר לנו לבצע את המשימה בצורה טובה יותר. לפי התשובות לחבר אותם, לדבר איתם, שאלות ותשובות שבונים את השיחות שבהם אנחנו מחברים אותם ומקשרים יותר ליהדות ולעם, ובונים את השיחה. לא בשביל לקבל את המושגים. (קבוצת מיקוד, שורשים)

כמובן, חלק מהמשתתפים הישראלים תיארו את המפגש עם הצפון-אמריקאים כחוויה הדדית וטענו שלמדו רבות על בני גילם האמריקאים, אולם עקב

משמעות המפגש עבור הצפון-אמריקאים

עבודתם עסוקים בניהול היבטים רבים של הטיוול, המשתתפים הישראלים יכלו להתרכז באופן בלעדי במבקרים מהתפוצות. הם היו זמינים לספק רקע לאתרים והתרחשויות ולהציע עמדות אישיות. בעקבות זאת הצפון-אמריקאים טענו שלמדו רבות מחבריהם הישראלים. תופעה זאת ניכרת היטב בתוצאות הסקר שנערך לאחר הטיוול בקרב המשתתפים הצפון-אמריקאים (ראו תרשים 16).

תרומת הישראלים כמדריכים אישיים ניכרה גם בדבריהם של הצפון-אמריקאים במהלך שיחות הסיכום ובתיאורים של הישראלים עצמם. ראו למשל את הציטטות הבאות, הראשונה מפי צפון-אמריקאי בשיחת סיכום, והשנייה מפי ישראלית באחת מקבוצות המיקוד:

חשבתי שתהיו יותר כמו מדריכים, אבל הייתם לגמרי אתנו, כמו כולם, וזה היה נפלא להיות אתכם. זה שהחיילים הם חלק מהקבוצה הוסיף הרבה. זה הוסיף הרבה להיות עם החיילים כחלק מהקבוצה. זה שונה לשמוע את הדברים האלה מישראלים שגרים כאן כל הזמן וחווים את זה, ולא בהרצאה של המדריכים. (שיחת סיכום, שורשים)

כשהגענו לים המלח אז הם נכנסים, מה לצוף? באמת צפים שמה? הם שאלו אותי... חלקם באו אליי ושאלו אותי, מה, באמת צפים במים, איך זה יכול להיות?! ואז ככה ניסיתי להסביר להם מה שלמדתי בכימיה קצת. (קבוצת מיקוד, טללים)

האמריקאים העריכו את הישראלים כמדריכים אישיים לא רק בשל המידע שהם סיפקו, אלא גם בשל עמדותיהם האישיות, הפרספקטיבה הייחודית שהציעו, חוות דעתם וניסיונם האישי. נוכחות הישראלים בטיוול אפשרה לצפון-אמריקאים לחדור אל פני השטח של ישראל ולהתחבר למציאות שנמצאת לרוב מעבר להשגתם של תיירים. לסיכום, הישראלים אפשרו לצפון-אמריקאים רבים לחוות, כפי שנדון בסעיף הבא, מפגש אישי ואתנטי עם המדינה היהודית.

ככלל, הצפון-אמריקאים הקדישו תשומת לב מועטה לתפקיד הישראלים לפני היציאה לטיוול. אולם, בשיחות הסיכום ובראיונות שנערכו בארצות הברית חודשים ושנים לאחר הטיוול, הם זיהו את המפגש כמרכיב מרכזי בחוויה שלהם בתגלית. במקרים רבים המפגש תואר כמרכיב החשוב ביותר בטיוול. חילופי הדברים הבאים, בין שני משתתפים אמריקאים במהלך שיחת סיכום, מבטא זאת היטב:

א': רק כשהחיילים הצטרפו אלינו הרגשתי שאני באמת בישראל, ו... אתם יודעים, התחלתי ללמוד על התרבות.
ב': אתם [החיילים] הייתם החלק הכי חשוב ומשמעותי בטיוול... (שיחת סיכום, CIE)

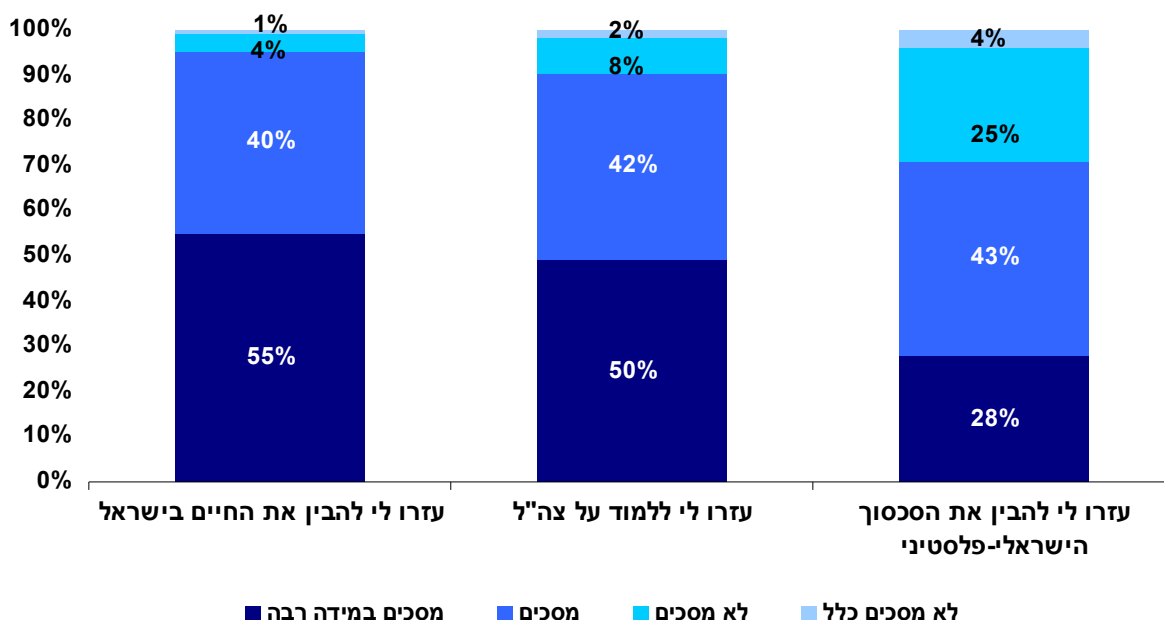
מדוע המפגש כל כך משמעותי לצפון-אמריקאים? איזו משמעות הם נותנים לנוכחות הישראלים בקבוצות למשך מחצית או יותר מעשרת ימי הביקור בישראל? בסעיף זה אנו בוחנים את הערך המוסף שיש למפגש עבור המשתתפים הצפון-אמריקאים. איננו בוחנים את כלל ההיבטים של החוויה בתגלית כמכלול, או את המשמעות שהצפון-אמריקאים מעניקים לה, משום שהיבטים אלה נבחנו לעומק בפרסומים קיימים (ראו סאקס ואחרים, 2007; סאקס וחזן, 2008).

בדיונים על משמעות המפגש, תיארו המשתתפים הצפון-אמריקאים את חבריהם הישראלים כמדריכי טיולים אפקטיביים. יתרה מכך, הם הסבירו שנוכחות הישראלים במשך זמן ניכר מהטיול אפשרה להם להכיר מקרוב את "ישראל האמיתית". לבסוף הם תיארו את מארזיהם הישראלים כמסבירי פנים ומעוררי השראה. נושאים אלה ידונו בסעיפים הבאים.

מדריכים אישיים

בשגרת היום-יום של טיולי תגלית, המשתתפים הישראלים שימשו כמדריכים אישיים של האורחים הצפון-אמריקאים. הם נשאלו שאלות שלא היו מופנות למדריכים הרגילים, והיו נגישים יותר מעצם היותם רבים יותר ופזורים באוטובוסים, באתרי התיירות ובחדרי המלון. בניגוד למדריכים רגילים, שמטבע

תרשים 16: הבנת הסכסוך הישראלי-פלסטיני, צה"ל והחיים בישראל
 "השיחות שלי עם הישראלים בקבוצה..."

א': עשינו אתמול את ה"טירונות", וזה היה רק שעתיים, לעומת מה שאתם עושים כל כך הרבה זמן – זה היה מדהים. הרגשתי ממש שינוי אחרי זה. תודה.
 ב': אף פעם לא ידעתי מהם החיים עבור חייל ישראלי, עד עכשיו. במיוחד החוויה אתמול [הטירונות] פקחה את עיניי למה שאתם עוברים בצבא ובמדינה. תודה. (שיחת סיכום, CIE)

עם זאת, לבו של המפגש אינו החיבור אל המדינה באמצעות הישראלים, אלא אל הישראלים עצמם. ככל שהצפון-אמריקאים הרגישו שהתיידדו עם הישראלים, כך הם גם חשו קשר חזק וישיר לחברה הישראלית, קשר שלא יכול היה להיווצר בסיוור תיירותי שגרתי. בסקר שנערך לאחר הטיוול, 88% מהצפון-אמריקאים הסכימו ("הסכימו" ו"הסכימו במידה רבה") שהאינטראקציות האישיות שלהם עם ישראלים במהלך

מפגש אישי ואותנטי

השתתפות הישראלים בטיולים אפשרה להפוך את האופי התיירותי של תגלית לחוויה עמוקה ומשמעותית הרבה יותר. כך למשל, משתתפים ישראלים רבים לקחו את אורחיהם למועדונים ומסעדות שהם אוהבים; במקרים מסוימים הם אירחו את הצפון-אמריקאים בבתיהם. בבית הקברות הצבאי בהר הרצל הישראלים סיפרו על חברים שנהרגו במהלך השירות הצבאי, ותיארו את המשמעות שיש לשירות הצבאי עבורם. אירועים אינטנסיביים ורגשיים כל כך החדירו בצפון-אמריקאים את התחושה שהם נחשפו לתמצית, או ללב של הישראליות. בדומה לכך, אם כי באופן פחות טעון רגשית, פעולת ה"טירונות" שארגנו קבוצות רבות של חיילים נתנה לצפון-אמריקאים תחושה של חיבור ישיר לחוויה הצבאית. המשתתפים הרחיבו נקודה זאת במהלך אחת משיחות הסיכום:

בוסטון כמה חודשים לאחר הטיול, סיפרה אחת המשתתפות שהיא התחילה להתנדב בבית תמחוי מקומי בעקבות החוויה שעברה בישראל. אחרים קיוו לחקות את חבריהם הישראלים ולפעול למען ישראל, או לחזור יום אחד ולהתגייס לצבא.

הטיול הובילו לקשרים אישיים עם יחידים. "הם כבר לא חיילים", ציין אחד המשתתפים, "הם חברים שלי". (שיחת סיכום, IEEI).

ומשתתף אחר אמר: "להיות עם הישראלים למשך כל עשרת ימי הטיול היה מאוד משמעותי עבורי. הדרך להתחבר לישראל היא ביצירת חברויות, קשרים. הרגשתי בטיול הזה שאתם מראים לי את הבית שלכם. (שיחת סיכום, שורשים).

מסבירי פנים ומעוררי השראה

משתתפים צפון-אמריקאים רבים היו אסירי תודה לישראלים על שגרמו להם להרגיש בבית בישראל. חלקם ככל הנראה ציפו להרגיש מאוימים בחברת הישראלים, והביעו פתיעה על כך שהתקבלו בחמימות רבה כל כך. ככלל, הנכונות של הישראלים להסביר פנים לאמריקאים ולתאר את ישראל גם כביתם, הוסיפה מידה של אמינות לרעיון שישראל היא מולדת ובית לכל היהודים – רעיון שאלמלא כן היה עלול להישמע כסיסמה חלולה. הדברים הבאים, מתוך שיחת סיכום, משקפים זאת היטב:

לפני שפגשנו אתכם קראנו עיתונים וראינו חדשות. ראיתי אתכם, ואפילו התייחסתי אל הישראלים כ"הם" או "אתם", הישראלים. מעכשיו, אתם המשפחה שלי... אתם נלחמים עבור העם היהודי כולו. אתם משפחה [בעברית], אתם משפחה [באנגלית], תודה! (שיחת סיכום, CIE)

כמה משתתפים צפון-אמריקאים גם הביעו פתיעה מרמת המחויבות של חבריהם הישראלים לשירות המדינה. לרבים מהצפון-אמריקאים, הישראלים נראו פטריוטים ואלטרואיסטים במידה שלא ידעו כמותה לפני כן. כפי שאמר אחד המשתתפים הצפון-אמריקאים: "אני מעריץ ונדהם מהאופן שבו הישראלים גאים במדינה שלהם ומרגישים קשורים אליה. לא ציפיתי לזה, וזה לא משהו שאתה רואה באמריקה". המבקרים הצפון-אמריקאים הגיבו בדרכים שונות לגילוי זה. בקבוצת מיקוד שנערכה באזור

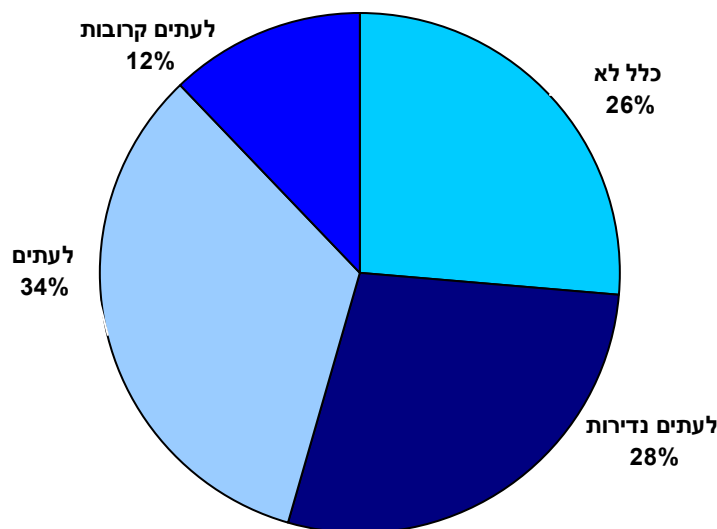
שומרים על קשר

תרשים 17 מראה שיותר ממחצית המשיבים היו בקשר לעתים קרובות או לעתים מזדמנות עם ישראלים מהקבוצה שלהם במהלך שלושת החודשים שלאחר הטיול. הישראלים נשאלו עם כמה צפון-אמריקאים הם שמרו על קשר. מחצית מהמשתתפים הישראלים ציינו שהם שמרו על קשר עם 1-5 צפון-אמריקאים; 39% ציינו שהם שמרו על קשר עם שישה משתתפים או יותר. רק 11% ציינו שלא שמרו על קשר אפילו עם משתתף אחד צפון-אמריקאי מהקבוצה שלהם (ראו תרשים 18).

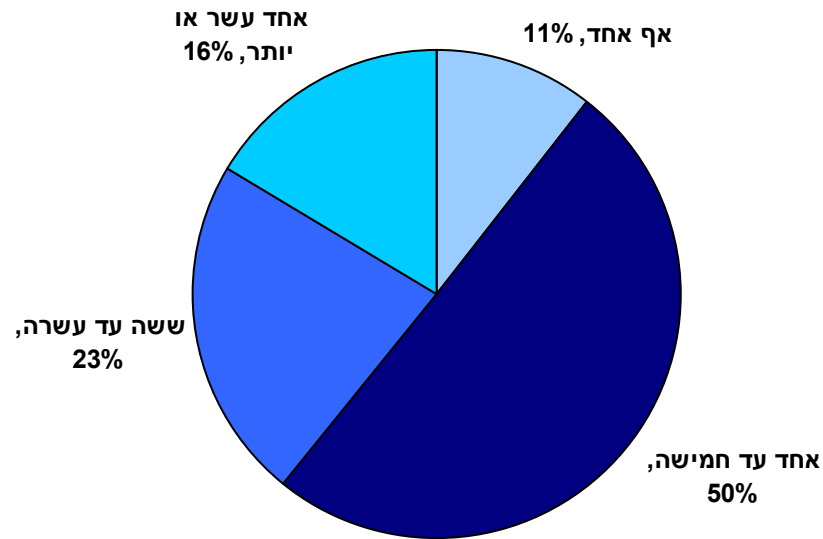
לרוב, המשתתפים הישראלים והצפון אמריקאים שמרו על קשר לאחר הטיול עם לפחות כמה משתתפים מהקבוצה המקבילה. האמצעי הנפוץ ביותר לשמירה על קשר הוא פייסבוק, אך משתתפים דיווחו גם על התכתבות בדואר אלקטרוני ושיחות טלפון. בחלק מהמקרים המבקרים הצפון-אמריקאים נשארו בישראל לאחר הטיול, וביקרו אצל חבריהם הישראלים. בקבוצות מיקוד של צפון-אמריקאים שהשתתפו בטיולי תגלית קודמים, שמענו שוב ושוב על טיולים חוזרים לישראל שכללו ביקור אצל החברים הישראלים מתגלית.

בסקרים שלאחר הטיול, שאלנו את הצפון-אמריקאים באיזו תדירות שמרו על קשר עם עמיתיהם הישראלים.

תרשים 17: המשתתפים הצפון-אמריקאים: שמירה על קשר - תדירות
 "מאז שחזרת מישראל, האם היית בקשר עם הישראלים שהצטרפו לקבוצה שלך?"

תרשים 18: המשתתפים הישראלים: שמירה על קשר - מספר הקשרים
 "עם כמה אמריקאים/קנדים שמרת על קשר מאז המפגש"

אתגרים והזדמנויות

התפוצות. מוקד התכנית הוא בניסיון להסביר למבקרים מהתפוצות את ישראל המודרנית ואת ההיסטוריה שלה, ולחבר אותם לישראל וליהדות. אין מצפי מהמשתתפים הישראלים ללמוד על חיי יהדות התפוצות, הכוללים בין היתר מנהגים דתיים ליברלים וחדשנות דתית. אמנם כמה ישראלים שואלים ולומדים על היבטים שונים בחיי יהדות התפוצות, וכמה ממדריכי הטיולים מקיימים טקסים דתיים המוכרים יותר ליהודי התפוצות, כמו טקס ההבדלה עם צאת השבת, אך חוויות אלה אינן מרכזיות לתכנית.

נקודה שיש להוסיף ולבחון בבואנו לשכלל את חוויית המפגש, היא האפשרות שהשפעת התכנית על המשתתפים הישראלים ומהתפוצות תגבר בעקבות הניסיון ליצור מפגש סימטרי יותר. ייתכן שמפגש כזה יחזק את הקשרים הנוצרים בין המשתתפים הישראלים והמשתתפים מהתפוצות, וייצור בסיס איתן יותר להמשך הקשר לאחר התכנית. כפי שציינו הישראלים שראינו, מידה מסוימת של א-סימטריה היא חלק בלתי נמנע מהמפגש. התכנית מתרחשת בישראל ומדגישה את ההיסטוריה, הנוף והסוציולוגיה של ישראל המודרנית. עם זאת, בתוך המסגרת הזאת ניתן ליצור בטיול מודולה על החיים היהודיים בתפוצות, שתופנה למשתתפים הצפון-אמריקאים והישראלים. בשל המגבלה הכספית במימון "מפגשים הפוכים" בהיקפים נרחבים, האתגר יהיה לחשוב כיצד עוד יכולה התכנית להציג בפני הישראלים את החיים והמנהגים היהודיים של הצפון-אמריקאים, ובכך לשרת את המטרות החינוכיות של תגלית.

משך המפגש

גם המשתתפים הישראלים וגם הצפון-אמריקאים תפסו את המפגש כמוצלה וחשוב, והיו רוצים שיימשך זמן רב יותר. שיעור ניכר מהישראלים ציינו שהיו מעדיפים

אם לשפוט על פי התגובות של המשתתפים הצפון-אמריקאים והישראלים, המפגש משמש נדבך חשוב ומוצלח ביותר בחוויה של תגלית. היבטים מעטים של המפגש זוהו כבעייתיים; המשוב שנתנו המשתתפים הישראלים מאפשר להבין מדוע תגלית היא יוזמה חינוכית מצליחה כל כך. בסעיף זה אנו בוחנים שלושה היבטים של התכנית, שניתן לחזקם כדי להגביר את ההשפעה של תגלית על המשתתפים מהתפוצות ומישראל כאחד.

מפגשי הכנה

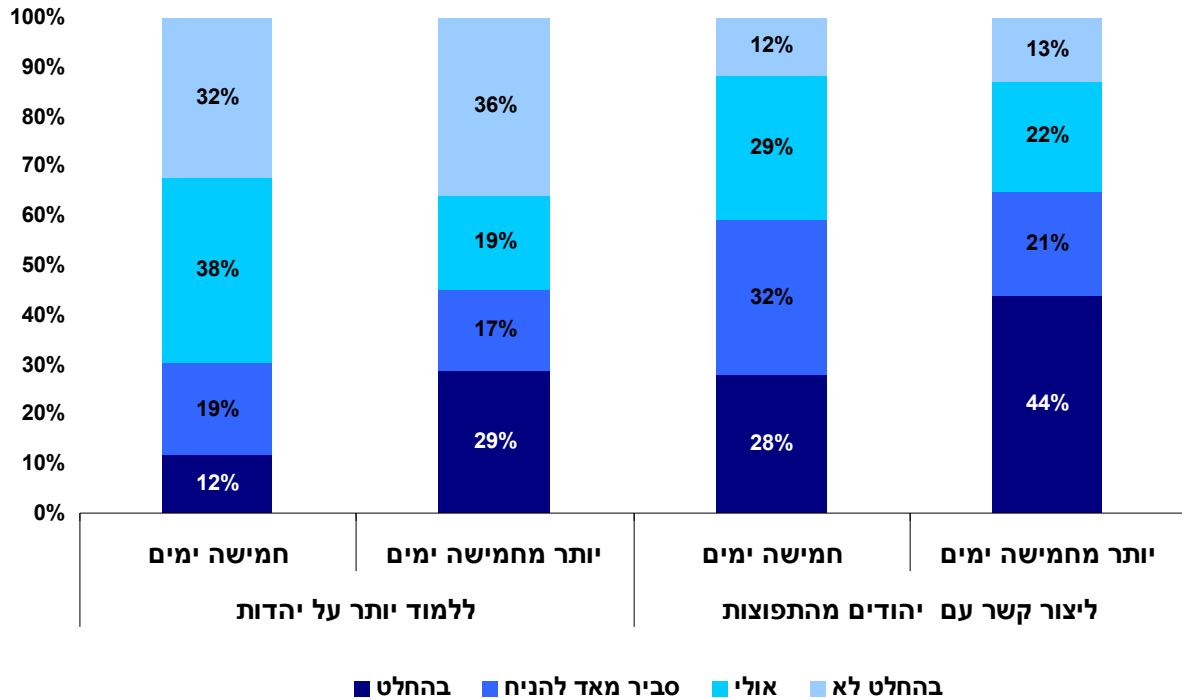
מכל ההיבטים השונים של החוויה של הישראלים בתגלית, רק מפגשי ההכנה קיבלו תגובות מעורבות. ככלל, הישראלים העריכו את ההזדמנות ללמוד על התכנית ונהנו מההרצאות שהעבירו בוגרי תגלית. עם זאת מיעוט ניכר של המשתתפים חשו שההרצאות האחרות הציגו נושאים פוליטיים מורכבים באופן פשטני, וניסו להגביל שלא לצורך את האופן שבו הישראלים יתקשרו עם בני גילם הצפון-אמריקאים. רבים גם הרגישו שמפגשי ההכנה היו ארוכים מדי. אתגר אחד יהיה לבחון ולהתאים את מפגשי ההכנה, כך שיכשירו את הישראלים באופן מוצלח ויעיל יותר.

סימטריה והדדיות

התכנית תואמת לפרדיגמה שלפיה הצעירים הישראלים מייצגים את ישראל בתכנית האמורה לפתח זיקה לישראל ולחזק זהות יהודית בקרב יהדות התפוצות. בהקשר של התכנית, רוב הישראלים דיווחו שהם עצמם הושפעו מהתכנית במגוון רחב של דרכים חיוביות.

התכנית, כפי שהיא כעת, אינה שואפת ליצור מפגש סימטרי לגמרי בין הצעירים הישראלים לצעירי

תרשים 19: בחינת זהות יהודית והזדמנויות ליצירת קשר עם יהודי התפוצות, על פי אורך המפגש
 "האם את/ה חושב/ת שתחפש הזדמנויות..."

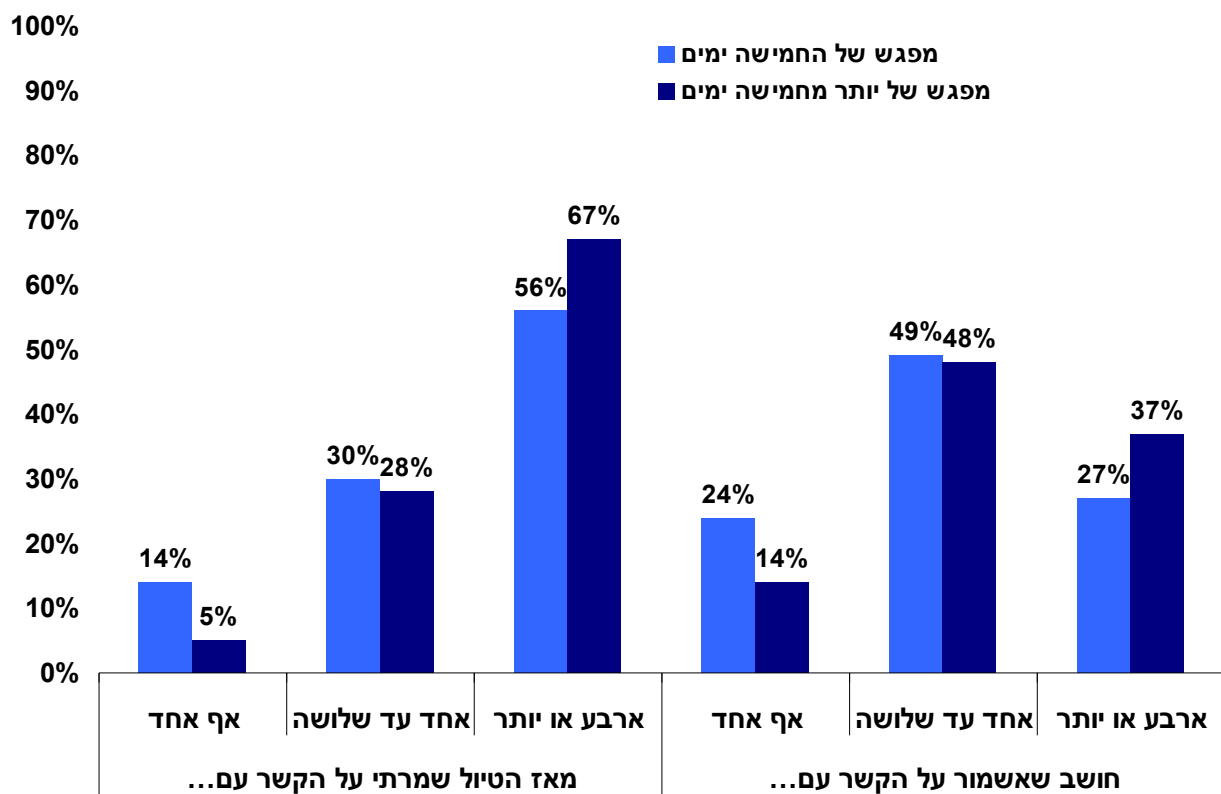
צופים שישמרו בעתיד על קשר עם מספר גדול יותר של צפון-אמריקאים (ראו תרשים 20). בנוסף, 82% מהישראלים שהשתתפו במפגשים ארוכים יותר (בהשוואה ל-65% מהמשתתפים במפגשים הקצרים יותר) ציינו שהם "בהחלט" יארחו את חבריהם הצפון-אמריקאים אם אלה יבקרו בישראל בעתיד.

התמיכה הגורפת של המשתתפים הישראלים ברעיון של מפגש ארוך יותר, יחד עם הממצאים שתיארנו לעיל, מספקים בסיס להארכת המפגשים למשך התכנית כולה, במסגרת המגבלות התקציביות.

מפגש שיימשך לאורך כל ימי הטיול. יתר על כן, למפגשים הארוכים יותר במדגם הייתה השפעה רבה יותר על רצון המשתתפים הישראלים לחקור את זהותם היהודית ולחפש הזדמנויות ליצירת קשרים עם יהודים מהתפוצות (ראו תרשים 19). מעבר לכך, 52% מהישראלים שהשתתפו במפגשים ארוכים יותר (בהשוואה ל-36% מהמשתתפים במפגשים קצרים יותר) דיווחו כי הם "בהחלט" ישקלו להיות שליחים בקהילות יהודיות בחו"ל.

ניתן לראות את ההשפעה של אורך המפגש על המשתתפים גם בהקשר של יצירת חברויות ורשתות חברתיות יהודיות גלובליות. משתתפים ישראלים בטיולים עם מפגשים ארוכים יותר שמרו על קשר עם יותר חברים צפון-אמריקאים מאלה שהשתתפו במפגשים הקצרים יותר. בדומה לכך הם

תרשים 20: שמירה על קשר עם אמריקאים/קנדים: אחרי הטיול ותכניות לעתיד על פי אורך המפגש

מסקנות

למרות העובדה שהמפגש מוגדר כפגישה מובנית, פורמלית ובלתי-פורמלית, בין יחידים; זהו גם מפגש בין עולמות יהודיים. המפגש מאתגר את הזהות התרבותית של כל המשתתפים בו, ומחזק את תחושת השייכות הקולקטיבית שלהם לעם היהודי בעולם. שתי הקבוצות מזהות את המשותף להן ברקע ובמנהגים היהודיים, והכרה זו משמשת בסיס לתחושת השייכות המשותפת לעם היהודי. באמצעות המפגש, בוחנים המשתתפים את ההנחות שקיבלו כמוכנות מאליהן לגבי דת, לאום ועמיות. בכך הם מסוגלים לדחות את הדואליזם האנטגוניסטי של דתי או לא דתי, יהודי ישראלי או יהודי מהתפוצות. ביצירת מסגרת משותפת של הזדהות, המשתתפים מסוגלים להבין טוב יותר את עמיתיהם, אך לא פחות מכך את עצמם.

מחקר זה בוחן את ההיבטים הפורמליים והבלתי פורמליים של המפגשים הבין-תרבותיים שמתקיימים בין המשתתפים הצפון-אמריקאים והישראלים בתגלית. המחקר מסביר כיצד המפגשים תורמים להצלחה הכללית של התכנית בכך שהם מאפשרים לנפץ את ה"בועה" האופיינית לסיורים תיירותיים. עבור המבקרים מהתפוצות, המפגש עם בני גילם הישראלים מאפשר חיבור ישיר לישראל, חיבור שהוא ללא ספק עמוק, משמעותי ואישי יותר מכל מה שסיור תיירותי מסורתי מאפשר. מחוות הקבלה והסברת הפנים של הישראלים, הן שגורמות לרבים מהצפון-אמריקאים לחוש שישראל היא אכן ביתם השני.

דוח זה פורץ דרך בבחינה המעמיקה שלו את חוויית הישראלים בתגלית. אף כי הישראלים מצטרפים בתחילה לתכנית כדי לפעול כשליחים של צה"ל ושל המדינה, רבים מהם מגלים במהלך התכנית שהזהות שלהם עצמם, כיהודים, כישראלים (ובמרבית המקרים) כחיילים, מתחזקת. הבחינה של ישראל, ולעתים הבחינה של טקסים דתיים, דרך עיניהם של המבקרים מהתפוצות, מובילה את הישראלים לפתח תחושת גאווה חדשה או מחודשת בהישגי המדינה היהודית.

הערות

¹הסקר מצא ש-55%-88% הרגישו חופשיים "במידה רבה" לבטא את עמדותיהם האישיות על השירות הצבאי, הקונפליקט הישראלי-פלסטיני, יהדות בישראל ואורח החיים בישראל (ראו תרשים 10).

²כל שמות המשתתפים המופיעים בציטוטים, בדויים.

³כל הקבוצות היוצאות משורשים כוללות מפגש של 10 ימים.

⁴יתר היומנים הכילו תיאורים קצרים של הלו"ז ולא היו מפורטים מספיק לצורכי המחקר.

⁵סקר זה נשלח גם לאלו שלא השתתפו בתכנית, אך דו"ח זה מציג נתונים של משתתפים בלבד.

⁶חלק מהיומנים הכילו קטעים באנגלית, אך הם היו בודדים.

ביבליוגרפיה

- Cooley, C. H. 1956 (1902). *Human Nature and the Social Order*. Glencoe, Ill: Free Press.
- Kadushin, C., Hecht, S., Sasson, T., & Saxe, L. (2008). "Triangulation and Mixed Methods Designs: Practicing What We Preach in the Evaluation of an Israel Experience Educational Program." *Field Methods* 20:46-65.
- Mittelberg, D. (2007). "Israel Visits and Jewish Identity" in Ben-Moshe, D. and Segev, Z. (Eds). *Israel, the Diaspora and Jewish Identity*. UK: Sussex Academic Press.
- Sasson, T., Saxe, S., Rosen, M., Selinger-Abutbul, D., Hecht, S. (2007). *After Birthright Israel: Finding and Seeking Young Adult Jewish Community*. Waltham, MA: Maurice and Marilyn Cohen Center for Modern Jewish Studies.
- Saxe, L. & Chazan, B. (2008). *Ten Days of Birthright Israel: A Journey in Young Adult Identity*. Lebanon, NH: University Press of New England.
- Saxe, L., Sasson, T., & Hecht, S. (2006). *Taglit-Birthright Israel: Impact on Jewish Identity, Peoplehood and Connection to Israel*. Waltham, MA: Maurice and Marilyn Cohen Center for Modern Jewish Studies.
- Saxe, L., Sasson, T., Phillips, B., Hecht, S., & Wright, G. (2007). *Taglit-Birthright Israel Evaluation: 2007 North American Cohorts*. Waltham, MA: Steinhardt Social Research Institute.
- Wolf, M. (2007). "Negotiating the Boundary: Exploring Identities during Israel Experience Mifgashim." Doctoral dissertation. Jerusalem, Hebrew University

נספח: מתודולוגיה

יומנים – מכל קבוצה נבחר יומנאי ישראלי אחד. היומנאים הונחו לתעד את הפעילויות הפורמליות והבלתי פורמליות במהלך המפגש, את הרשמים שלהם מן המפגש ואת האינטראקציות שלהם עם הצפון-אמריקאים (סה"כ נאספו 12 יומנים. שישה יומנים נותרו לצורך המחקר).⁴

קבוצות מיקוד – ראיונות בקבוצות המיקוד נערכו עם משתתפים ישראלים ב-6 מתוך 20 הקבוצות שבתת-המדגם. שלושה עד חמישה ישראלים השתתפו בכל קבוצת מיקוד. הראיונות נערכו בין שבועיים לארבעה שבועות לאחר הטיוול.

סקר של המשתתפים הישראלים – סקר טלפוני נערך בקרב המשתתפים הישראלים בטיולים של קיץ 2007. 85 קבוצות (כולל 20 קבוצות מתת-המדגם, בהן נערכו תצפיות), הכוללות 660 ישראלים, נכללו במדגם. 443 ישראלים השיבו לסקר. שיעור המשיבים הכולל עמד על 67%. ניתן להוריד את התפלגות הנתונים באתר: www.brandeis.edu/cmjs

הראיונות הטלפוניים התבצעו בין החודשים אוקטובר-דצמבר 2007, כשלושה חודשים לאחר הטיוול. הראיונות נערכו על ידי החברה הירושלמית Research Success, בנייהולו של עזרא קופלוביץ.

סקר מעקב של המשתתפים הצפון-אמריקאים – המשתתפים הצפון-אמריקאים שיצאו לתגלית בקיץ 2007 נסקרו לפני היציאה לטיול ואחריו. זמן קצר לאחר שנרשמו לתגלית הם התבקשו למלא שאלון מקוון, שבחן את הרקע היהודי שלהם ואת יחסם לישראל וליהדות. הנתונים נאספו במהלך מרץ-אפריל 2007, כשלושה חודשים לפני היציאה לטיול. 17,750 נרשמים ענו לסקר, ושיעור המשיבים הכולל עמד על 67%.

סעיף זה מתאר את הנתונים ואת המתודות האנליטיות ששימשו מחקר זה.

מדגם

שלושה מאפיינים משמעותיים לעיצוב חווית המפגש השפיעו על בחירת המדגם:

מארגני הטיוול – מארגני הטיוול נבדלים זה מזה בסוג החוויה שהם מציעים למשתתפים הצפון-אמריקאים. הם מקיימים מפגש הכנה ייחודי להם, כחלק ממפגש ההכנה הכללי. מחקר זה התמקד בטיולים שאורגנו על ידי שמונת המארגנים הגדולים ביותר: אורנים, טללים, הלל-דעת, הלל IGT, שורשים, CIE, מעיינות והחוויה הישראלית (IEEI).

הרכב הגילאים בקבוצות – תגלית משתדלת להתאים את מאפייני המשתתפים הצפון-אמריקאים לאלה של הישראלים במפגש. באמצעות מידע שהתקבל ממערכת ההרשמה, הקבוצות סווגו כ"צעירות", "מעורבות" או "מבוגרות".

אורך המפגש – בקיץ 2007 רוב המפגשים נמשכו חמישה ימים. מארגני טיולים מסוימים קיימו בחלק קטן מהקבוצות שלהם מפגשים שנמשכו שבעה או עשרה ימים.³

למחקר נבחר מדגם מייצג של מארגני הטיולים ושל ההרכב הגילאי של הקבוצות בקרב כל מארגן. מפגשים ארוכים יותר קיבלו ייצוג-יתר מסוים כדי לאפשר מספיק מקרים לניתוח.

איסוף נתונים

תצפיות – תת-מדגם של 20 קבוצות נבחר לתצפיות. התצפיות כללו את מפגשי ההכנה ושיחות הסיכום של כל אחת מ-20 הקבוצות. תצפיתנים סיכמו את תוכן הפעילויות ואת התגובות של המשתתפים הישראלים.

וסוכמו סימולטנית בעברית. קבוצות המיקוד של המשתתפים הצפון-אמריקאים נערכו באנגלית. הנתונים המבוססים על קבוצות אלה תורגמו לעברית לצורך דוח זה.

כל יומני השדה, הראיונות ויומני החיילים נרשמו ותומללו בעברית. התמלילים קודדו ונותחו באמצעות Qualrus, תוכנה לקידוד נתונים איכותניים.

ניתוח הנתונים הכמותיים

הנתונים הכמותיים נותחו באמצעות SPSS, תוכנה לניתוח סטטיסטי.

נתונים דמוגרפיים על המשתתפים נאספו ממערכת ההרשמה של תגלית. דוח זה כולל רק את הנתונים של אלה שהשתתפו בטיול בפועל. סקר המשך של המשתתפים הצפון-אמריקאים שיצאו לטיול בקיץ 2007 נערך כשלושה חודשים לאחר הטיול.⁵ הסקר נשלח אלקטרונית ל- 16,557 משתתפים. 6,297 משתתפים השיבו לסקר. שיעור המשיבים הכולל עמד על 38%.

נתונים נוספים

מחקר זה בחן גם נתונים שהתקבלו מקבוצות מיקוד עם משתתפים צפון-אמריקאים, שנערכו ב-2007 כחלק ממחקר "אחרי תגלית" שהתמקד בבוגרי תגלית בקהילותיהם.

ניתוח הנתונים האיכותניים

נתונים שנאספו במהלך התצפיות על מפגשי ההכנה ומרבית הקטעים ביומנים נרשמו בעברית.⁶ כל הדיונים בקבוצות המיקוד הישראליות נערכו בעברית. שיחות הסיכום במהלך הטיול התקיימו באנגלית, אך נרשמו

The Maurice and Marilyn Cohen Center for Modern Jewish Studies at Brandeis University is a multi-disciplinary research institute dedicated to the study of American Jewry and the development of religious and cultural identity.

Brandeis University

Maurice *and* Marilyn Cohen
Center *for* Modern Jewish Studies